

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

**Test
Üsulunun
ləğvi
təklifi**

yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 18-31 mart 2026-cı il Çərşənbə № 11 (8860) Qiyməti 1 manat

Ölkə

**Ermənilər “daha yaxşı
sülh üçün müharibə” istəyir**

Ekspertə görə, bu ifadənin altında revanşist əhval-ruhiyyə yatır-Qafqazda kritik üç ay

yazısı səh.6-da

YAP-ın qurultayı ertələnir

yazısı səh.10-da

**Məşhur iş adamı
Heydərova görə həbs
olundu**

yazısı səh.2-də

**Kremlin Qarabağ
ermənilərinə yardım
oyunu**

yazısı səh.6-da

**Bu şəxslərin
hərbi xidməti 6 ay olacaq**

yazısı səh.3-də

**“Tramp Zəngəzur
dəhlizindən vaz
keçə bilər” iddiası**

yazısı səh.8-də

**Aİ ilə Bakı arasında üç
mühüm məsələ**

yazısı səh.9-da

**“Oskar” - “O əjdahadan
bizdə niyə yoxdur” sualı**

yazısı səh.13-də

**Cənubi Qafqazı yenidən
hərbiləşdirmək cəhdi**

yazısı səh.9-da

**Ən çox dərman aldığımız ölkələr:
bəs “Made in Azərbaycan”?**

yazısı səh.14-də

**Uşağını döyən valideynin
cərimələnməsinə etiraz**

yazısı səh.15-də

XƏZƏRDƏ QAN QOXUSU: ABS-DƏN BAKIYA TƏCİLİ DƏSTƏK ÇAĞIRIŞI

Birləşmiş Ştatlar regionda gərginliyin artdığı vaxtda Azərbaycana patrul katerlər verəcək; dəniz təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi səs-küy yaratmaya bilər, lakin Rusiya və İranın strateji planlarını çətinləşdirəcək

yazısı səh.5-də

Varlı övladları xaricdə gizlənə bilməyəcək

Hərbi ekspert: “Cəmiyyətdə ən çox narazılıq doğuran məsələlərdən biri bəzi imkanlı ailələrin övladlarının xidmətdən yayınması idi”

yazısı səh.3-də

**Fəzail İbrahimli:
“Tarixi-nadiri
axıra qədər
oxumuşam,
amma...”**

yazısı səh.13-də

**Züqanovdan
“növbədə
Rusiyadır” bəyanatı
- Azərbaycana
risklər**

yazısı səh.4-də

**Öldü
deyilən
Əli Laricani
haqda
gizlilər**

yazısı səh.7-də

Dilənçilik edənlərə 10 sutka

Dilənçiliklə məşğul olanlar cərimələnəcək, inzibati həbs ediləcək.

Məsələ İnzibati Xətlər Məcəlləsinə təklif edilən yeni - 523-1-ci maddədə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, dilənçiliklə məşğul olmağa görə xəbərdarlıq ediləcək, yaxud yüz manatdan iki yüz manatadək məbləğdə cərimələnəcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda on günə qədər müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq.

Yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin dilənçiliyə cəlb edilməsinə görə iki yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə ediləcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda on beş günə qədər müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq.

Məsələ səsə qoyularaq birinci oxunuşda qəbul edilib.

Xocavəndə köçənlərə açarlar təqdim edildi

Martın 17-də yola salınan köç karvanı Xocavənd rayonunun Xocavənd kəndinə çatıb.

Bu barədə Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsindən məlumat verilib. Bu mərhələdə Xocavənd kəndinə köçürülən 36

nəfərdən ibarət 11 ailəyə mənzillərin açarları təqdim edilib.

Mərasimdə Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyinin, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndələri iştirak ediblər.

İrəvandan Bakıya ucan təyyarə kimindir?

Əlcəzair Hərbi Hava Qüvvələrinin Ermənistan üzərindən Bakıya uçuşu diplomatik məqsədlər üçün həyata keçirilib.

Bu barədə Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyi məlumat yayıb. Fevralda təyyarə Türkiyədən Azərbaycana uçub və daha sonra Ermənistan üzərindən Əlcəzairə qayıdıb.

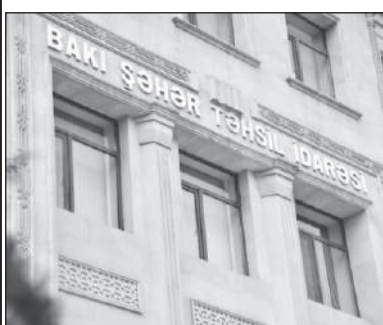
"Qarşı tərəfin verdiyi məlumata görə, Bufarikdən Bakıya "C-130J" təyyarəsinin uçuşu diplomatik məqsədlər üçün həyata keçirilib", - deyər açıqlamada deyilir.

55 yaşlı sürücü sükan arxasında öldü

Gəncədə sürücü sükan arxasında vəfat edib. Şəhər ərazisində 1971-ci il təvəllüdlü Nuruzadə Mustafayev idarə etdiyi "VAZ 2106" markalı 10-ES-234 nömrə nişanlı avtomobildə infarktdan ölüb.

Məktəbli dərstdən qaçarkən yıxılıb

233 nömrəli tam orta ümumtəhsil məktəbinin VIII sinif şagirdi (müvafiq səbəbdən şagirdin adı qeyd olunmur) martın 17-də dərstdən qaçmaq istəyərkən II mərtəbənin pəncərəsindən yıxılıb.

Bu barədə Bakı Şəhər Təhsil İdarə-

sindən (BŞTİ) məlumat verilib.

Qeyd edilib ki, məktəb rəhbərliyi tərəfindən dərhal təcili-tibbi yardım çağırılıb. Şagirdə ilkin tibbi yardım göstərilib və müayinə üçün səhiyyə müəssisəsinə aparılıb.

Məsələ ilə əlaqədar şagirdin valideynlərinə və aidiyyəti qurumlara məlumat verilib. Məsələ aidiyyəti qurumlar tərəfindən nəzarətə götürülüb və müvafiq araşdırmalara başlanılıb. Həmçinin məktəbdaxili araşdırma çərçivəsində şagirdin sinif yoldaşları və müəllimlərlə söhbət aparılıb.

İctimaiyyətdən araşdırma aparıldığını nəzərə alaraq, məsələyə daha həssas yanaşılması, hadisə barədə rəsmi qurumların açıqlamalarına istinad edilməsi xahiş olunur.

Məşhur iş adamı Heydərova görə həbs olundu

İntiqam Səfəraliyev

"AzFinance İnvestisiya Şirkəti"nin direktoru, məşhur maliyyəçi İntiqam Səfəraliyev həbs edilib.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, İntiqam Səfəraliyev xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda it-

tiham olunur. Tanınmış şirkət rəhbərindən şikayətçi isə fəvqəladə hallar naziri general-polkovnik Kəmaləddin Heydərovun oğlu Tale Heydərovdur.

İttihama görə, İ.Səfəraliyev T. Heydərova yalan vəd verərək onun bir milyon manatdan çox pulunu ələ keçirib.

Heydərovun şikayəti əsasında İ.Səfəraliyev barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Ona sanksiyasında 10 ildən 14 ilə kimi həbs olan 178.4-cü (dələduzluq - xüsusilə külli miqdarda törədildikdə) maddə ilə yekun ittiham verilib.

Səfəraliyev özünü təqsirli bilmir, o, ilkin ifadələrində zərərçəkmiş şəxsi aldatmadığını deyib.

Qeyd edək ki, İntiqam Səfəraliyev 2019-cu ildən "AzFinance İnvestisiya Şirkəti"nin direktoru işləyib. 15 ildən çox idarəçilik və pul vəsaitlərinin idarə edilməsi təcrübəsinə malik iş adamı Heydərovlara aid olduğu deyilən "AFB Bank"ın Müşahidə Şurasının üzvü və başqa vəzifələrdə də çalışıb.

Məktəblərdə 11 gün dərs olmayacaq

Novruz bayramı və Ramazan bayramı ilə əlaqədar məktəblərdə 11 gün dərs olmayacaq.

Əmək Məcəlləsinin tələblərinə əsasən, bayram günlərinin şənbə və bazar günlərinə təsadüf etməsi və üst-üstə düşməsi ilə əlaqədar əlavə istirahət günləri müəyyən edilib.

Belə ki, 20, 21, 22, 23 və 24 mart Novruz bayramı günləri kimi qeyri-ış günü hesab olunur. 21 və 22 mart tarixləri müvafiq olaraq şənbə və bazar gününə təsadüf etdiyinə görə 25 və 26 mart tarixləri də qeyri-ış günü hesab olunacaq.

Ramazan bayramının 20 və 21 mart tarixlərində Novruz günləri ilə üst-üstə düşməsi nəticəsində 27 və 30 mart tarixləri də qeyri-ış günü sayılacaq.

28 və 29 mart tarixləri də müvafiq olaraq heftənin şənbə və bazar gününə təsadüf edəcək.

Beləliklə, bayramlardan sonra məktəblərdə ilk dərs günü martın 31-də olacaq.

Qeyd edək ki, ümumilikdə şənbə və bazar günləri (1, 7, 14, 15 mart), 8 Mart, Novruz və Ramazan bayramları nəzərə alınmaqla, 2026-cı ilin martında 17 qeyri-ış günü qeydə alınacaq.

Nazirliklərdən əhaliyə birgə müraciət

Fəvqəladə Hallar və Daxili İşlər nazirlikləri Novruz bayramı ilə əlaqədar yanğın təhlükəsizliyinə dair əhaliyə birgə müraciət ediblər.

Müraciətdə deyilir:

"Novruz bayramı ərəfəsində, xüsusən çərşənbə axşamlarında tonqalların qalanması əsrlərdir xalqımızın tarixi köklərə əsaslanan adət-ənənələrindəndir. Amma bu bayram ritualını yerinə yetirən zaman yanğınların başvermə riskinin olduğunu da unutmamalıyıq. Xüsusilə binaların həyətlərində, avtomobillərin yaxınlığında, eləcə də meşə və yaşıllıq ərazilərdə tonqalların qalanması ciddi təhlükə yarada bilər.

Tonqal qalanması zamanı yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl olunmaması arzuolunmaz və acı nəticələrə yol açar bilər. Vətəndaşların diqqətinə çatdırırıq ki, bayram tonqalı tikili, avtomobil, elektrik naqili, ağac və digər yanar əşyalardan ən azı 50 metr kənarda yandırılmalı, tonqalın ətrafına yığılan azyaşlılar mütləq böyük klərin nəzarətində olmalı, tonqal üzərindən atılarkən ehtiyatlı olmalı, tonqal tam sönməyə qədər nəzarətdə saxlanılmalı, süfrələrdə yandırılan şamlar nəzarətsiz qalmamalıdır.

Təəssüf ki, hər il Novruz şənlikləri zamanı ehtiyatsızlıq səbəbindən yanğın, xəsarətə və əmlak zərər dəyməsi halları qeydə alınır. Unutmayaq ki, bir anlıq səhlənkarlıq ağır nəticələrə səbəb ola bilər.

Bayram sevincimizi faciəyə çevirməmək üçün hər kəsi yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına və ətraf mühiti qorumağı vətəndaşlıq borcumuz bilib sadalanan nüanslara ciddi əməl etməyə çağırırıq.

Gəlin, Novruz birlihdə təhlükəsiz və məsuliyyətli şəkildə qeyd edək".

Üç klub 16 min manat cərimə olundu

AFFA İntizam Komitəsinin iclası keçirilib. Komitə Misli Premyer Liqasında XXIV turunun oyunları ilə bağlı qərarlarını açıqlayıb.

Misli Premyer Liqasında XXIV turun "İmişli" - "Sabah" oyunu bitdikdən sonra meydana çıxan şəxslər daxil olduğuna və bu hal cari mövsümdə 2-ci dəfə yaşandığına görə "İmişli" komandası 5000 manat cərimə edilib.

Həmin turun "Qəbələ" - "Neftçi" oyunu "Qəbələ" komandasının meydana çıxması səbəbindən gec başlandı üçün "Qəbələ" komandası 3000 manat cərimə edilib. Bundan başqa, "Neftçi" komandasının azarkeşləri tərəfindən rəqib futbolçunun ünvanına kütləvi şəkildə təhqirə ifadələr səsləndirildiyinə və bu hal cari mövsümdə 6-cı dəfə təkrarlandığına görə "Neftçi" komandası 8000 manat cərimə edilib.

Azərbaycana ən çox investisiya edən ölkələr açıqlanıb

2025-ci ildə Azərbaycan rezidentləri xarici ölkələrin iqtisadiyyatına 2 milyard 528 milyon ABŞ dolları birbaşa investisiya yatırırıb.

Bunu Azərbaycan Mərkəzi Bankında (AMB) keçirilən brifinqdə qurumun Statistika departamentinin direktoru Samir Nəsirov bildirib.

Onun sözlərinə görə, bu baxımdan I yerdə "Tamar" qaz yatağı layihəsi ilə əlaqədar İsrail qərarlaşıb: "Aralıq dənizində yerləşən yataqla bağlı 543 milyon ABŞ dolları investisiya qoyuluşu ötən ilin III rübündə həyata keçirilib, bu barədə məlumat vermişdik. Bundan başqa, il ərzində Türkiyəyə 345 milyon ABŞ dolları, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə 329,1 milyon ABŞ dolları, Böyük Britaniyaya 212,3 milyon ABŞ dolları, Gürcüstana isə 179,5 milyon ABŞ dolları birbaşa xarici investisiya yatırılıb".

"Xaricə investisiya qoyuluşunun 1 milyard 441 milyon ABŞ dolları qeyri-neft-qaz sektoruna yönəlib. Bu, illik müqayisədə 6,1% çoxdur. Bu da əsasən dövlət və özəl müəssisələrin, o cümlədən bankların və investisiya şirkətlərinin xarici qiymətli kağızlara yatırıqları pullardır", - deyər S.Nəsirov qeyd edib.

Bundan başqa, AMB rəsmisi deyib ki, hesabat dövründə xarici rezidentlər ölkəyə 6 milyard 595,3 milyon ABŞ dolları birbaşa investisiya yatırırıb.

"Bu baxımdan I yeri 1 milyard 735,8 milyon ABŞ dolları ilə Böyük Britaniya tutub. Növbəti yerlərdə Türkiyə (1 milyard 230,85 milyon ABŞ dolları), Cənubi Qıpr (751,1 milyon ABŞ dolları), Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri (404,8 milyon ABŞ dolları) və İran (375,3 milyon ABŞ dolları) qərarlaşıb".

Varlı övladları xaricdə gizlənmə bilməyəcək - yeni qanun

Hərbi ekspert: "Cəmiyyətdə ən çox narazılıq doğuran məsələlərdən biri bəzi imkanlı ailələrin övladlarının xidmətdən yayınması idi"

Müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışla bağlı qanunvericilikdə ciddi dəyişikliklər qüvvəyə minib. Artıq çağırışdan boyun qaçıranlar üçün məsuliyyət dairəsi genişləndirilib və ölkədən çıxış hüquqlarına məhdudiyyətlər gətirilib.

Dəyişikliklərə əsasən, çağırış zamanı tibbi müayinəyə, hərbi toplanışlara və ya xidmətə üzrlü səbəb olmadan gəlməyən vətəndaşlar qanun qarşısında cavab verəcək. Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin məlumatına görə, bu addımlar hərbi sistemin səmərəliliyini artırmaq və milli təhlükəsizliyi gücləndirmək üçün atılıb.

Xüsusi vurğulanır ki, çağırış vərəqəsinin çatdırılmasının qarşısını almaq üçün yaşayış yerini gizli dəyişmək və ya qeydiyyatdan yayınmaq da artıq cinayət məsuliyyəti yarada bilər. Çağırış dövründə yaşayış yerini 3 aydan çox müddətə dəyişən vətəndaşlar mütləq qaydada hərbi qeydiyyat məsələlərini tənzimləməlidirlər.

Ali Məhkəmənin yenilənmiş Plenum qərarı bu sahədəki hüquqi boşluqları aradan qaldırır. Qərara əsasən, çağırış müddəti başa çatanaqədər rəsmi çağırışlara məhəl qoymamaq hərbi xidmətdən yayınma kimi qiymətləndirilir.

Möhlət hüququ olmayan vətəndaşlar hərbi biletlərində və "mygov" platformasındakı

kabinetlərində qeyd olunan tarixlərə ciddi diqqət etməlidirlər. Dövlət qurumları və təndəşləri hərbi vəzifələrini vaxtında icra etməyə və qanunvericiliyin tələblərinə uyğun hərəkət etməyə çağırır.

Azərbaycanda müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışla bağlı qanunvericilikdə edilən son dəyişikliklər uzun illər cəmiyyətdə müzakirə olunan bir problemi də yenidən gündəmə gətirib. İctimai rəyə görə, bəzi imkanlı ailələr övladlarını hərbi xidmətdən uzaq saxlamaq üçün onları adətən xaricdə təhsil və ya yaşayış adı ilə ölkədən kənarda saxlayırdılar.

Yeni qanunvericilik dəyişiklikləri isə bu kimi halların qarşısını almağa yönəlib. Qaydalara əsasən, çağırış dövründə hərbi xidmətlə bağlı tələblərdən yayınan şəxslərin məsuliyyəti daha da sərtləşdirilib və onların ölkədən çıxış hüquqlarına məhdudiyyət tətbiq oluna bilər.

Hərbi ekspert, Azərbaycan Hərbi Polisinin sabiq rəisi Rövşən Məhərrəmov məsələ ilə bağlı "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, Azərbaycanda müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışla bağlı qanunvericiliyin sərtləşdirilməsi bir neçə strateji məqsədə xidmət edir və eyni zamanda bu dəyişikliklər həm institusional, həm də sosial baxımdan əhəmiyyətlidir: "Burada ilk növbədə intizam və idarəetmənin gücləndirilməsi mə-

sələsində qanuna edilən dəyişikliyin əhəmiyyətli olduğunu qeyd etmək lazımdır. Yeni qaydalar ilk növbədə çağırış sistemində uzun illər az sayda olsa da mövcud olan yayınma hallarını aradan qaldırmağa xidmət edəcək. Əvvəllər çağırışdan yayınmaq üçün müxtəlif üsullardan, o cümlədən ünvan dəyişən, xaricdə yaşamaq kimi variantlardan istifadə edən şəxslər sistem üçün ciddi problem yaradırdı. Bundan sonra çağırışa gəlməmək konkret hüquqi məsuliyyət doğuracaq. Çağırış vərəqəsinin qəbul etməkdən yayınma isə ayrıca pozuntu kimi qiymətləndiriləcək. Bu, hərbi qeydiyyat və çağırış sistemini daha şəffaf və nəzarət edilə bilən edəcək".

Ekspert onu da dedi ki, yeni qaydalar bərabərlik prinsipinin təmin olunması baxımından əhəmiyyətlidir: "Cəmiyyətdə ən çox narazılıq doğuran məsələlərdən biri bəzi "imkanlı ailələrin övladlarının xidmətdən yayınması" idi. Yeni dəyişikliklər xaricdə qalmaqla çağırışdan yayınma hallarını məhdudlaşdırır, ölkədən çıxış hüququna məhdudiyyət tətbiq etməklə hamı üçün eyni qaydanı təmin edir. Hərbi çağırışçıların ölkədən çıxışına məhdudiyyətlər qoyulacaq. Bu isə sosial ədaləti gücləndirir və orduda xidmətin hamı üçün borc olması prinsipini real şəkildə

tətbiq edir".

Polkovnik qeyd etdi ki, qanuna edilən əlavələrin daha bir əhəmiyyəti səfərbərlik potensialının artırılmasına xidmət etməsidir: "Müasir təhlükəsizlik mühitində, xüsusilə regionda davam edən gərginliklər, müharibələr fonunda operativ səfərbərlik çox vacibdir. Yeni qanunvericilik dövlətin çağırış resursları üzərində nəzarətini artırır, ehtiyat qüvvələrin dəqiq uçotunu təmin edir. Bu, mümkün fəvqəladə vəziyyətlərdə ordunun daha sürətli komplektləşdirilməsinə şərait yaradır.

Yeni qaydalar hüquqi boşluqların aradan qaldırılması baxımından da əhəmiyyətlidir. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarı ilə "Çağırışdan yayınma" anlayışı daha dəqiq müəyyənləşdirilib. Mübahisəli hallarda vahid hüquqi yanaşma formalaşdırılıb. Bu, hüquq-mühafizə və məhkəmə praktikasında fərqli şərhlərin qarşısını alır".

R.Məhərrəmov dedi ki, yeni qaydalar eyni zamanda hərbi çağırış sahəsində rəqəmsal nəzarətin rolunu da artırır: "Mygov" kimi platformaların inteqrasiyası ilə vətəndaşların çağırış tarixlərinə çıxışı asanlaşır, dövlət orqanlarının nəzarət imkanları genişlənir. Bu, həm də "məlumatım yox idi" kimi bəhanələrin qarşısını alacaq. Milli təhlükəsizlik baxımından da yeni qaydaların əhəmiyyəti var. Bütün bu dəyişikliklərin əsas məqsədi ordunun komplektləşmə səviyyəsini artırmaq, insan resurslarının itkisinin qarşısını almaq, dövlətin müdafiə qabiliyyətini gücləndirməkdir. Xüsusilə postmünaqişə dövründə və regional risklərin davam etdiyi şəraitdə bu addımlar strateji baxımdan vacib idi. Bundan sonra isə əsas məsələ qanunun tətbiqinin ədalətli və şəffaf aparılmasıdır".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Bakı metrosunda yeni qadağa

İnzibati Xətlər Məcəlləsinə edilən son dəyişikliklərə əsasən, 1 aprel tarixindən Bakı metropoliteninin stansiyalarında və qatarlarda elektron siqaretlərdən istifadə qadağası qüvvəyə minir.

Bu barədə "Bakı Metropoliteni" QSC məlumat yayıb. Bildirilib ki, qaydaya əməl etməyən şəxslər 30 manat məbləğində cərimə olunacaqlar. "Unutmayın ki, qaydalar hər bir sərnişinin sağlamlığı və rahatlığı üçün nəzərdə tutulub. Gəlin ictimai nəqliyyatda sağlam mühiti birlikdə qoruyaq! Daha rahat səfər üçün qaydalara riayət edək", - məlumatda qeyd edilib.

Bu şəxslərin hərbi xidməti 6 ay olacaq

Müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul ediləndə qadınlarla bağlanan ilkin bağlanma müddəti 3 ildən 6 ayadək azaldılacaq.

Milli Məclisin martın 17-də keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" qanunlara təklif edilən dəyişikliklərdə əksini tapıb.

Qüvvədə olan "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 38.1.2-ci maddəsinə əsasən müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları üçün ilkin bağlanma müddəti müddətli həqiqi hərbi xidmətdən, ehtiyatdan daxil olanlar və qadınlar üçün 3 il müəyyən edilib. Həmin müddəə "Hərbi xidmətkeçmə haqqında Əsasnamə"nin 12-ci maddəsinin "b" bəndində də nəzərdə tutulub.

Praktikada kişi cinsli vətəndaşlar müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul olunmazdan əvvəl müddətli həqiqi hərbi xidmət keçdiklərinə görə hərbi xidmətə uyğunlaşma mərhələsini artıq başa vurmuş olurlar. Qadınlar isə müddətli həqiqi hərbi xidmət keçmədən birbaşa müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul edildiklərinə görə ilkin mərhələdə hərbi xidmət şəraitinə uyğunlaşmada çətinliklərlə üzləşirlər. Qadınlarla dərhal 3 illik ilkin bağlaşmanın bağlanması onların uyğunlaşma dövrünü keçmədən uzunmüddətli öhdəlik götürməsinə səbəb olur ki, bu da sonradan əsasən ailə vəziyyəti və digər obyektiv səbəblərlə hərbi xidmətdən vaxtından əvvəl ehtiyata buraxılmaları ilə nəticələnir və kadr sabitliyinə mənfi təsir göstərir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, qanun layihəsində qadınlarla bağlanan ilkin bağlaşma müddətinin 3 ildən 6 ayadək azaldılmasını nəzərdə tutan müddəanın əlavə edilməsi təklif olunur.

Bildirilib ki, bu dəyişiklik qadın hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə uyğunlaşma imkanlarının artırılmasına, kadr axınının azaldılmasına və hərbi xidmətin təşkilinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinə xidmət edəcək.

Müzakirələrdən sonra məsələ səsverməyə qoyularaq üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

Rusiya Kommunist Partiyasının lideri Gennadi Züqanov Yaxın Şərqdəki mühərribənin gələcəkdə Rusiyaya da təhlükə yarada biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib.

Onun sözlərinə görə, ABŞ-nin strategiyasında əsas rəqiblər siyahısında ilk yerdə Çin, ikinci Rusiya, üçüncü isə İrandır. Hazırda “yaşamaq uğrunda döyüşən” ölkə İrandır və gələcəkdə növbənin Rusiyaya çatması ehtimalı yüksəkdir. Bu çıxış Züqanovun Yaxın Şərqdən qaynaqlanan global risklər və Rusiyanın strateji vəziyyəti barədə dərin narahatlığını əks etdirir.

Rusiyanın qorxusunu bir neçə əsas amillə izah etmək olar. Əvvəla, global hərbi strateji balansın pozulması ABŞ və onun müttəfiqləri Yaxın Şərqdə hərbi əməliyyatları uğursuz nəticələndirənlər belə, regionda destabilizasiya böyük dövlətlərə də dolayısı ilə təsir edir. Bu isə Rusiyanın strateji maraqları üçün risk yaradır, çünki qeyri-müəyyən münaqişələr hər an onun regional nüfuzuna və təhlükəsizliyinə təsir edə bilər.

Züqanovun qeyd etdiyi kimi, ABŞ-nin strategiyasında Rusiya ikinci sırada dayanır, bu isə Moskvanın həm siyasi, həm də hərbi baxımdan diqqətli olmasını zəruri edir. Yaxın Şərqdəki münaqişələr təkcə həmin regionla məhdudlaşmır. Bu münaqişələr enerji bazarlarını, beynəlxalq ticarət yollarına və global təhlükəsizlik arxitekturasına ciddi şəkildə təsir edir. Rusiya həm enerji

Züqanovdan “növbədə Rusiyadır” bəyanatı - Azərbaycan risklər

Politoloq deyir ki, şimal qonşumuzun daha sərt qarşıdurmağa cəlb edilməsi Cənubi Qafqaz üçün ciddi təhlükələr yarada bilər

ixracatçısı, həm də regional və global güc olaraq, bu təsirlərdən dolayı potensial risklərlə üzləşir. Məsələn, neft və qaz bazarlarındakı dalğalanmalar Moskvanın iqtisadi və strateji planlarına birbaşa təsir edir.

Qısacası, Züqanovun sözləri Rusiyanın qorxusunu yalnız hərbi və geosiyasi rəqabət kontekstində izah etmir. Eyni zamanda ABŞ və digər global aktorların planlarının qeyri-müəyyən və potensial təhlükəli ola bi-

ləcəyini göstərir. Bu, Moskvanın “özünü qoruma” strategiyasını gücləndirməsi, diplomatik və hərbi hazırlığını artırması, həmçinin regional və global riskləri diqqətlə qiymətləndirməsi zərurətini vurğulayır. Rusiyanın hədəfdə olması Azərbaycan kontekstində baxsaq, region üçün ciddi risklər yaradır.

Politoloq Azad Məsiyev “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, Züqanovun səsləndirdiyi bu fikir həqiqəti əks

etdirməklə yanaşı, daha çox siyasi ritorika və geosiyasi xəbərdarlıq xarakterindədir: “ABŞ-nin hədəfinə olan ölkələrdən birinin Rusiya olduğu məlumdur. ABŞ Rusiyanı Ukrayna müharibəsinə cəlb etdi və 4 ildə aydın oldu ki, bu yolla onları sıradan çıxarmaq mümkün olmadı. İndi isə Yaxın Şərqdə, İranda müharibə ocağı qalayıb Rusiyanı da bu ocağa cəlb etmək istəyirlər. ABŞ Rusiya ilə yaxşı əlaqələrə malik

bütün region dövlətlərinə hədəfə almaqla həm də Rusiyaya qarşı qarşısına qoyduğu siyasəti mərhələ-mərhələ həyata keçirməyə çalışır. Rusiyanı bölgedən sıxışdırıb çıxarmaq bu siyasətin əsas həlqələrindəndir. Rusiyanı Yaxın Şərq müharibəsinə cəlb etmək ssenarisi mövcuddur. Rusiyanın daha sərt qarşıdurma mühitinə daxil olması nəzəri olaraq Cənubi Qafqaz üçün, o cümlədən

Rusiyanın regionda əsas təhlükəsizlik oyunçularından biri olduğunu qeyd edən politoloq fikrincə, onun zəifləməsi və ya diqqətinin başqa cəbhələrə yönəlməsi mövcud təhlükəsizlik mexanizmlərini zəiflədə, regional münaqişələrin yenidən aktivləşməsi riskini artırabilir: “Eyni zamanda regionda yeni bloklaşmalar yarana bilər ki, bu da Cənubi Qafqazda əlavə gərginlik ocaqları yaradar. Azərbaycan uzun illərdir dövlət və milli maraqlarını əsas götürərək müstəqil balanslı xarici siyasət aparır. Rusiya, Qərb və regional güclərlə paralel münasibətlər saxlayır. Rusiya-Qərb qarşıdurması dərinləşsə, Bakıdan daha açıq mövqe tələb oluna bilər. Bu isə diplomatik manevr imkanlarımızı məhdudlaşdırabilir”.

Azərbaycanın enerji ixracatçısı olduğunu xatırladan ekspert qeyd etdi ki, böyük güclər arasında gərginlik enerji bazarlarında qiymət dalğalanmalarını yaradır. Risklərdən biri də bu amildir: “Bu vəziyyət yeni bazar imkanları və gəlirlərin artmasını təmin etsə də riskləri də artırır. Məsələn, regionda qeyri-sabitlik investisiya mühitinə mənfi təsir edə bilər. Zəngəzur dəhlizi və digər regional marşrutlar böyük güclərin rəqabətindən təsirlənə bilər, layihələrin gecikməsi və ya siyasiləşməsi mümkündür. Regionda gərginlik silahlanma yarışını da sürətləndirir”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Xamenei ölüb, yaşasın Xamenei?

Müctəbanın İranın dini lideri seçilməsi və partlayışdan necə sağ çıxması barədə dünya mediasından sensasion iddialar

“The New York Times” qəzetinin dərc etdiyi geniş təhqiqat materialı İranın yeni ali rəhbəri Müctəba Xameneinin seçilməsinin pərdəarxası məqamlarına işıq salıb.

Bildirilir ki, atası ayətullah Əli Xameneinin öldürülməsindən sonra Müctəbanın hakimiyyətə gəlişini təmin edən əsas qüvvə İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) “köhnə qvardiya”-sı hesab olunan yüksək rütbəli komandirlər qrupu olub. ABŞ nəşrinin hesabatına görə, Müctəba Xameneinin seçilməsi üçün əsas lobbicilik fəaliyyətini dörd kilil fiqur həyata keçirib.

Bu qrup ABŞ və İsrailə sərt qarşıdurmanı davam etdirmək tərəfdarı olan “şahinlər” qanadını təmsil edir. Onların əsas məqsədi hakimiyyəti rejimin ən radikal hissəsinin əlində saxlamaq olub. Onlara qarşı isə prezident Məsud Pezeşkian və Əli Lariçaninin rəhbərlik etdiyi mü-

layimlər düşərgəsi çıxış edib. Mülayimlər gərginliyi azaltmaq üçün Həsən Xomeyni və ya Həsən Ruhani kimi namizədləri irəli sürsələr də, hərbi elitənin təzyiqi qarşısında aciz qalıblar.

Xüsusilə Hüseyn Tayibin Ekspertlər Şurasının 88 üzvünün hər birinə şəxsən zəng edərək, Müctəbaya

səs verməyi “dini və ideoloji borc” kimi təqdim etməsi seçkinin taleyini həll edib. Hətta Əli Xameneinin hakimiyyətin irsi ötürülməsinə qarşı çıxdığı iddia edilən vəsiyyətnaməsi də SEPAH-in təzyiqini dayandıra bilməyib. Nəticədə, martın 8-də keçirilən təkrar səsvermədə Müctəba Xamenei 59 səs

toplayaraq İranın yeni lideri elan edilib. Bu fakt göstərir ki, son illərdə endirilən nöqtə zərbələrinə baxmayaraq, SEPAH hələ də ölkənin idarəetmə rıçaqlarını möhkəm saxlayır.

İranın yeni ali lideri Müctəba Xameneinin Tehrana raket hücumundan necə xilas olduğu barədə yeni de-

tallar açıqlanıb.

Bu barədə “The Telegraph”-in məlumatında bildirilib. Məlumatda qeyd edilib ki, Müctəba Xamenei atası Əli Xameneinin olduğu məkanı İsrailin hava hücumundan bir neçə dəqiqə əvvəl tərk etdiyi üçün sağ qalıb.

Bu barədə İran Prezidenti Aparatının protokol rəhbəri Məzahir Hüseyninin İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) yüksək vəzifəli komandirlərinə açıqlamasında qeyd edilib. Detallar həmin açıqlamanın səs yazısının sızması nəticəsində məlum olub.

Müctəba, həyat yoldaşı və oğlu ilə birlikdə atasının olduğu eyni yaşayış kompleksində imiş.

M.Hüseyninin sözlərinə görə, 28 fevral səhəri hücumdan bir müddət əvvəl Müctəba həyətə çıxıb və partlayış baş verən zaman çöldə olub. “O, nəse etmək üçün həyətə çıxıb... Raket binaya dəyəndə çöldən bi-

naya qayıdıb yuxarı mərtəbəyə qalxmaq istəyirmiş”, - protokol rəhbəri bildirib.

Hüseyninin sözlərinə görə, partlayış nəticəsində Müctəba “yüngül ayaq zədəsi” alıb və hücum koordinasiyalı şəkildə həyata keçirilib: zərbələr eyni vaxtda ofis kompleksindəki bir neçə yerə dəyib və çox güman ki, bütün Xamenei ailəsini öldürmək məqsədi daşıyıb.

“The Telegraph”-in yazısında qeyd edilib ki, səs yazısı yeni liderin xəsarətlərinin ciddiliyi və ölkəyə rəhbərlik etmək qabiliyyəti ilə bağlı suallar fonunda sızdırılıb. Xamenei müharibə başlayanndan bəri ictimaiyyət qarşısına çıxmayıb və iki həftə ərzində ilk açıqlamasını yazılı şəkildə verib.

ABŞ müdafiə naziri Pit Heqsetin sözlərinə görə, Müctəba partlayışda “yaralanıb və çox güman ki, eybəcər hala düşüb”.

İranın xarici işlər naziri Abbas Əraçqi cavab olaraq bildirib ki, yeni ali lider sağlamdır və vəziyyətə tam nəzarət edir. ABŞ onun haqqında dəqiq məlumat üçün 10 milyon dollara qədər müqafat təklif edib.

□ **“Yeni Müsavat”**

Xəzərdə qan qoxusu: ABŞ-dən Bakıya təcili dəstək çağırışı

Birləşmiş Ştatlar regionda gərginliyin artdığı vaxtda Azərbaycana patrul katerlər verəcək; dəniz təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi səs-küy yaratmaya bilər, lakin Rusiya və İranın strateji planlarını çətinləşdirəcək

ABŞ-nin vitse-prezidenti Vensin Azərbaycana səfərinin bir detalı var ki, strateji əhəmiyyətinə baxmayaraq, mediada kifayət qədər diqqət çəkməyib. O, Bakıda olarkən bəyan edib ki, ABŞ Azərbaycana təhlükəsizlik sahəsində yardım göstərəcək və xüsusilə Xəzərdə istifadə oluna biləcək katerlərdən danışıb. İlk baxışda bu addım kiçik görünə bilər, lakin belə bir öhdəlik ciddi geosiyasi nəticələrə səbəb ola bilər. Çünki təhlükəsiz Xəzər olmadan regiondakı nəqliyyat marşrutları effektiv işləyə bilməz.

Bu barədə Lyuk Koffe Hudson İnstitutunun baş elmi əməkdaşı məqalə yazıb (Day.az). Məqalədə bildirilir ki, Xəzər bu regionda həm hərbi, həm də iqtisadi baxımdan böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu gün isə Avropa enerji mənbələrini şaxələndirməyə çalışdığı və region ölkələri ticarət marşrutlarını Rusiya və İrandan yan keçməklə genişləndirmək istədiyi üçün Xəzərin əhəmiyyəti daha da artacaq. Ekspertin fikrincə, son illərdə amerikalı siyasətçilər Xəzər hövzəsinin geosiyasi əhəmiyyətini indi daha aydın dərk edirlər və xüsusilə Xəzərin təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində imkanlarını gücləndirmək üçün addımlar atırlar.

Məqalədə qeyd olunur ki, ABŞ dost ölkələrin - xüsusilə Azərbaycan kimi tərəfdaşların - dəniz təhlükəsizliyi və dəniz situasiyasının monitorinqi sahəsində imkanlarını gücləndirmək istəyirsə, ilk növbədə ame-

rikalı siyasətçilər Xəzərin strateji əhəmiyyətini düzgün dərk etməlidirlər. Qeyd olunur ki, birincisi, Rusiya Ukraynada müharibə başladıqdan sonra Xəzər hərbi gücünü nümayiş etdirmək üçün platforma rolunu oynayır. Xəzərdə fəaliyyət göstərən rus korvetləri nisbətən təhlükəsiz zonadan Ukrayna ərazisinə uzaq-mənzilli qanadlı raketlər buraxırlar.

Bundan başqa, bəzi məlumatlara görə, müharibə başlayandan sonra Xəzər Rusiya və İran arasında hərbi əməkdaşlıq üçün tranzit marşrut kimi də istifadə olunur. Koffe hesab edir ki, amerikalı siyasətçilər regiona yeni yanaşma formalaşdırarkən Xəzərdə əsas strateji məqsəd beş sahilyanı dövlət arasında balansın qorunması olmalıdır. ABŞ dost ölkələrə destruktiv fəaliyyətlərin qarşısını almaqda, sabitliyi gücləndirməkdə və dayanıqlılığı artırmaqda kömək etməlidir.

Onun fikrincə, taktiki səviyyədə ABŞ-nin prioritetləri tərəfdaş ölkələrə dəniz sərhədlərinin qorunması, strateji dəniz enerji infrastrukturalarının təmin edilməsində kömək etməkdən ibarət olmalıdır. "ABŞ Hərbi-Dəniz Qüvvələri heç vaxt Xəzərdə fəaliyyət göstərməyəcək. Lakin bu, Vaşinqtonun təsir imkanlarının olmadığı demək deyil. İlk addımlardan biri Xəzərlə bağlı proqramın yenidən

bərpası ola bilər. Patrul katerlərinin verilməsi ilə yanaşı, ABŞ təlim proqramlarını genişləndirə, zabıt mübadiləsi təşkil edə və modernləşdirmə prosesini dəstəkləyə bilər. Regionun ən böyük problemlərindən biri dəniz situasiyası barədə məlumatlılığın zəif olmasıdır. ABŞ bu sahəyə xüsusi diqqət ayraraq sahil radar sistemləri, gəmi radarlarının modernləşdirilməsi və komanda-idarəetməni gücləndirən rabitə vasitələri təqdim edə bilər", - məqalədə qeyd olunur.

"Xəzər dənizində dəniz təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi böyük və səs-küylü başlıqlar yaratmaya bilər. Lakin bu addım Avrasiyanın əsas nəqliyyat dəhlizi boyunca sabitliyi möhkəmləndirəcək, Rusiya və İranın strateji planlarını çətinləşdirəcək və Avropa ilə Asiya üçün faydalı yeni ticarət marşrutlarının uzunmüddətli inkişafını dəstəkləyəcək. Bu, mütləq edilməli bir investisiyadır", - deyər amerikalı ekspert vurğulayıb. Yeri gəlmişkən, İran-Ukrayna gərginliyi fonunda Tehranın təhdid etdiyi ölkəyə zərbə vurmaq üçün ən optimal yer Xəzər dənizi göstərilir.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli hesab edir ki, Xəzəri ABŞ üçün əhəmiyyətli edən Rusiya və İran faktorlarıdır: "Hər ikisi Xəzəryanı dövlətlərdir və Birləşmiş Ştatlarla mübarizədədir. Ancaq hə-

min texniki avadanlıqların verilməsi əməkdaşlıq çərçivəsində mümkündür. O demək sayılır ki, ABŞ bununla Xəzərdə hərbi varlığını təmin edəcək. Azərbaycan buna razılaşmaz və regional gərginliyə səbəb olacağını da yaxşı bilir. Sadəcə, ABŞ-Azərbaycan arasında sahil təhlükəsizliyi əməkdaşlığı var. Hətta ABŞ prezidentinin paylaşımında "Azərbaycana satılacaq müdafiə avadanlıqları" sırasında qayıqların - sahil katerləri, sürətli patrul katerləri və daha iri sahil patrul platformaları yer alırdı. Nəzərə alaq ki, Xəzər akvatoriyası açıq okean mühiti deyil və burada kater seçiminə xüsusi edən bir neçə amil var. Məsələn, külək qalxanda qısa dalğa boyu kiçik gövdələrə sərt yüklənmə verir. Bundan əlavə, bəzi sahələr dayazdır. Ancaq düşünmürəm ki, ABŞ-nin bu dəstəyi Xəzərdə eskalasiya ehtimalı ilə bağlı hazırlıqdır. Vaşinqton əməkdaşlığının bu formatı ilə təsirini artırmağa çalışır".

Ekspert bildirib ki, Dövlət Sərhəd Xidmətinin Sahil Mühafizəsi uzun illərdir Xəzərdə patrul və mühafizə missiyalarını icra edir: "Üstəlik, İsrailin OPV 62 layihəli (həmçinin "Saar 62" adı ilə də xatırlanan) sərhəd patrul gəmilərinin Azərbaycanda "Tufan" kimi tanınması xüsusi deyil-

məlidir. OPV 62 sinfi platformalar uzun patrul, dənizdə komanda-idarəetmə və müxtəlif missiyalara uyğunlaşdırma baxımından dəyər yaradır. Deməli, ABŞ patrul katerləri verməmişdən qabaq Azərbaycan artıq "iri patrul platforması" sinfində əməliyyat təcrübəsinə malikdir. Təbii ki, regionda gərginliyin artdığı, təhdidlərin təhlükəli müstəviyə keçid etdiyi bir dövrdə Azərbaycan havadan, qurudan olduğu kimi sudan da öz təhlükəsizlik tədbirlərinin təşkilini gücləndirir. Yeni müxtəlif ölkələrlə əməkdaşlıq çərçivəsində imkanlarımızı artırmağa çalışırıq".

Lakin R.Məmmədli Xəzərin müharibə meydanına çevriləcəyini güman etmir: "İranın Ukraynaya təhdidləri isə hibrid savaşın elementlərindən biridir. Cənub qonşumuz daha çox savaş özünün cənubunda, yəni körfəz istiqamətində aparrır.

Ona görə də körfəz ölkələrini hədəf alır. Düzdür, Ukrayna Xəzərin Rusiya sektoruna PUA-larla hücum edib, Həştərxan limanını vurub, eynilə ruslar da Kiyevi Xəzərdə vurub. Amma bu əməliyyatlar istisna hallardır".

Müəssisimiz əlavə edib ki, qapalı hövzə olan Xəzərdə təhlükəsizlik məntiqi okean donanması modelindən kəskin şəkildə fərqlənir: "Ona görə də burada üstünlük iri döyüş gəmilərinə deyil, sürətli reaksiya verən, dayaz zonalarda manevr edə bilən, sahilə yaxın riskli sektorları fasiləsiz nəzarətdə saxlayan və kiçik, çevik təhdidləri dərhal məcbur edə bilən qayıqlara verilir. Məhz bu səbəbdən qayıqların ayrıca vurğulanması satış siyahısında təsadüfi seçim yox, Xəzərin diktə etdiyi texniki və əməliyyat məntiqinin birbaşa ifadəsidir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Bakı üzərində dron uçuşuna görə irad

Bir neçə gün öncə Bakı səmasında dronların uçması ilə bağlı yayılan məlumatlar Milli Məclisdə gündəmə gətirilib. Bu hadisədən Milli Məclisin iclasında deputat Qüdrət Həsənzadə bəhs edib.

O qeyd edib ki, bu məsələ "informasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Qanunda qeyd olunur, dövlətin siyasəti informasiya fəzasında milli təhlükəsizliyi təmin etməkdir: "Bu kimi hallarda, yəni geniş ictimai rezonans doğuran hadisələr haqqında məlumat verilməyəndə, bu, çoxsaylı şayiələrin yayılmasına səbəb olur və bu şayiələrin böyük bir qismi də çox təəssüf ki, dövlət və dövlət orqanlarının gözdən salınmasına yönəlib. Müvafiq dövlət orqanları öz vəzifələrini layiqincə yerinə yetirməlidirlər və ictimaiyyəti zamanında bu barədə məlumatlandırmalıdırlar ki, müxtəlif şayiələr yayılmasın. Mənim, sadəcə olaraq, qeyd etmək istədiyim bundan ibarət idi və xahiş edirəm ki, Milli Məclisin Aparatı bu çıxışımı Müdafiə Nazirliyinə bir deputat sorğusu kimi göndərsin və onlar ictimaiyyəti bu barədə məlumatlandırsınlar".

Yeri gəlmişkən, İranpərəst silahlı qruplar Bağdadda yerləşən ABŞ səfirliyinin ətrafında çəkildiyi iddia olunan dron görüntülərini yayaraq regionda diqqət çəkən mesaj veriblər.

Modern.az xəbər verir ki, milis qruplarından biri "Telegram" üzərindən təxminən iki dəqiqəlik video paylaşaraq, ABŞ səfirliyinin yerləşdiyi yüksək təhlükəsizlikli ərazi üzərində aşağı hündürlükdə uçan pilotsuz uçuş aparatını nümayiş etdirib.

Videoda dronun Bağdaddakı səfirlik kompleksinin möhkəmləndirilmiş binaların arasından keçdiyi və hətta ərazidə yerləşən böyük ABŞ bayrağının yaxınlığından uçduğu görünür. Görüntülərdə kompleksə hər hansı zərərin dəymədiyi müşahidə olunur.

CNN-in məlumatına görə, yayımlanan video 16 mart tarixi ilə əlaqələndirilsə də, görüntünün məhz nə vaxt çəkildiyi təsdiqlənməyib.

□ **"Yeni Müsavat"**

Ermenistanın baş naziri Nikol Paşinyan hesab edir ki, bəzi insanlar “fərqli sülh” haqqında danışanda müharibəni nəzərdə tuturlar. Bu da baş nazirin fikrincə, absurddur. “İnsanlar deyirlər: biz sülhün əleyhinə deyilik, biz fərqli bir sülh tərəfdarıyıq. Bu sülhdən geri çəkilmək, ondan yayınmaq tamamilə fərqli bir şey deməkdir. Bu, müharibə deməkdir - daha yaxşı bir sülh üçün. Bunu birbaşa demirlər, amma əslində belə olur. Deyirlər ki, biz daha yaxşı bir sülh istəyirik. Bu nə deməkdir? Daha yaxşı bir sülh nədir? Bu insanların çıxışlarını təhlil edərək, mən aşağıdakı nəticəyə gəlirəm: insanlar müharibə istəyirlər - daha yaxşı bir sülh üçün. Bu, absurddur”, - deyər Ermənistan mediası Paşinyanın sözlərini sitat götürüb.

Nikol Paşinyanın bu açıqlaması Ermənistan daxilində sülh və müharibə mövzusu ətrafında davam edən ciddi siyasi və ictimai müzakirələrin göstəricisi kimi qiymətləndirilə bilər. Baş nazir faktiki olaraq bildirir ki, “daha yaxşı sülh” adı ilə səsləndirilən bəzi fikirlər əslində sülh prosesini uzatmaq və ya yeni qarşıdurma riskini artırmaq deməkdir.

Paşinyanın fikrincə, sülhün alternativ variantı kimi təqdim olunan yanaşmalar praktikada müharibə ehtimalını artırır. Bu mövqe onun regionda sabitlik və uzunmüddətli razılaşma əldə etmək istəyini nümayiş etdirməyə yönəlmiş siyasi mesaj kimi də dəyərləndirilə bilər.

Digər tərəfdən, bu bəyanat Ermənistan cəmiyyətində və siyasi dairələrində mövcud fikir ayrılıqlarını da açıq şəkildə göstərir. Çünki bəzi qüvvələr daha sərt mövqedən çıxış edərək daha sərfəli şərtlərlə razılaşma əldə etməyin mümkün olduğunu düşünürlər. Nəticə etibarilə, Paşinyanın bu sözləri regionda sülh prosesinin nə qədər mürəkkəb və həssas olduğunu bir daha göstərir. Müxtəlif yanaşmalara

Ermənilər “daha yaxşı sülh üçün müharibə” istəyir

Ekspertə görə, bu ifadənin altında revanşist əhval-ruhiyyə yatır, lakin Paşinyan oyatmağa qoymur - Qafqazda kritik üç ay

rın mövcudluğu isə həm Ermənistan daxilində, həm də regionda siyasi debatların hələ uzun müddət davam edəcəyini göstərir.

Yeri gəlmişkən, Ermənistanın baş naziri Erməni Apostol Kilsəsinin rəhbərliyini Qarabağ hərəkətini aktuallaşdırmaq cəhdlərində ittiham edib. “Bu yaxınlarda liturgiyada iştirak edərkən “Artsax respublikası”nın deyildiyini eşitdim. Bu nə deməkdir? Bu, yalnız və yalnız müharibəyə çağırış deməkdir. Kriç Nersisyan (II Qareginin dünyəvi adı) və digər din xadimləri müharibə partiyasının rəhbərləri rolunu öz

üzərinə götürüblər”, - o qeyd edib.

Paşinyanın bu çıxışından sonra ona qarşı olan qüvvələr tərəfindən əleyhinə kampaniya başlanılıb. Bu kampaniyaya Ermənistanın birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyan da qoşulub. Belə ehtimal var ki, Moskva bu seçkidə məhz Levon Ter-Petrosyanı öz oyununun mərkəzi, daha dəqiqi, “sülh əleyhinə” fiquruna çevirə bilər.

“Müxalifət Ermənistanı Nikol Paşinyan hökumətindən yox, demokratiya və suverenlikdən “xilas” etmək istəyir”. Bunu martın 17-də Ermənistan

nın hakim “Vətəndaş Müqaviləsi” partiyasının deputatı Mariya Karapetyan deyib. “Ermənistan müxalifətini birləşdirən əsas gündəm Azərbaycanla münəqışəni yenidən alovlandırmaqdır”, - deputat bildirib. “Erməni Soyqırımı Muzeyi”nin direktorunun baş nazir Nikol Paşinyan tərəfindən vəzifədən azad edilməsinə toxunan Karapetyan qeyd edib: “Qarabağın “geri qaytarılması” (yenidən işğalı - E.S.) məsələsi bizim gündəməmizdə yoxdur. Muzeyin direktoru bunu bilmirdimi?”

Bəs ermənilərin “daha yaxşı sülh üçün müharibə” istəyi

əslində nə deməkdir? Elə Qarabağa növbəti işğalçı hücum deməkdirmi? Yəni ermənilər Xankəndinə qayıdır və qondarma rejim təzədən yaradılır, sonra “sülh üçün” danışıqlar aparılır. O zaman revanşist qüvvələrin başına Ter-Petrosyanın keçməsi nəyi dəyişə bilər?

Professor Qabil Hüseynlinin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, Paşinyanın kifayət qədər kreativ yanaşması var. Onun fikrincə, “daha yaxşı sülh” təbliğatı revanş istəyində olan qüvvələrin kampaniyasıdır. Bunu bir medalın iki üzünü adlandıran Q.Hüseynliyə görə, “daha yaxşı sülh” dedikdə Azərbay-

hazırdır? Mən deməzdim və hər nə qədər Paşinyan onlar üçün ideal rəhbər olmasa da, ondan daha yaxşısı yoxdur. Axı onun rəqibləri xalqa nə təklif edirlər? Paşinyan demək istəyir ki, mən seçkiləri məğlub olmağa hazıram, amma yeni iqtidarı erməni xalqına hazırkı sülh şəraitindən daha yaxşı hansı vədlər verə bilər? Məncə, bu da çox məharətli mövqedir. Yəni ermənilər fakt qarşısındadırlar və Paşinyan onları opponentlərinin sərəmsəm fikirləri ilə qorxudur: 7 iyunda ya sülhə, ya müharibəyə səs verəcəksiniz”.

Müəhibimiz hesab edir ki, Ter-Petrosyan ağılı itirmiş və əbləh adamdır. Onun qənaətinə görə, Moskva “naftalin iyi verən” siyasətçiyə baş qoşmaz: “Rusiya Karapetyan üzərindən səy göstərir. Ancaq müharibənin nəticələri ermənilərdə Moskvaya böyük qəzəb yaradıb. Onlar özlərini xəyanətə uğramış kimi hiss edirlər. Deyirlər ki, Rusiya köməyə gəlmədi. Yəni o qədər arxayın idilər ki, rus əsgəri onların yerinə döyüşüb Qarabağı işğalda saxlayacaq, indi onun şok terapiyasından ayılı bilməyiblər. Ona görə də Kreml hansı namizədi Ermənistan siyasətinə desant kimi atmaq istəsə, rədd ediləcək. Çünki ermənilərdə Rusiyaya inamsızlıq var. İkinci, Paşinyan sülhə nail olub. Eyni zamanda Ermənistan investisiyanı cəlb edə bilsin. Daha nə istəyirlər? Ter-Petrosyanın rəhbərliyi ilə müxalifət hakimiyyətə gələrsə, Azərbaycanla müharibəyə hansı güclə başlayacaqlar? Yəni “daha yaxşı sülh” ifadəsinin altında revanşist əhval-ruhiyyə yatır. Onu da Paşinyan oyatmağa qoymur. Bütün hallarda Ermənistan fəlakət vəd edir. Əgər bu dəfə də müharibə həvəsinə düşsələr, 9 min kvadratkilometr ərazinin yarısı qala, ya qalmayacaq.”

□ **Emil SALAMOĞLU,** “Yeni Müsavat”

Kremlin Qarabağ ermənilərinə yardım oyunu

Rusiya onların vasitəsilə Ermənistanda daxili qeyri-sabitlik yaratmaq istəyir

2025-ci ildən bəri Rusiya QHT-ləri (Rusiya Humanitar Missiyası, Avrasiya və “Rossotrudnichestvo”) vasitəsilə Qarabağ qaçqınlarına ərzaq, geyim və körpə bağlamaları göndərir. 2025-ci ildə böyükklərə 5000-dən çox bağlama, uşaqlara isə 700-dən çox bağlama ərzaq və gigiyena məhsulları paylanılıb (Ayna.az).

2026-cı ilin mart ayında Ermənistan hakimiyyəti bu yardımın qəbulundan imtina edib. Nəticədə, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) sözcüsü Mariya Zaxarova vasitəsilə Ermənistan qarşı şikayətlərini bildirdi. Zaxarova bildirib ki, “İrəvan Rusiyanın Qarabağdan köçkün düşmüş insanlara humanitar yardım göstərmək təşəbbüsünü rədd etdi”. Zaxarova bunu birbaşa seçkiqabağı dövrə əlaqələndirərək qeyd edib ki, Ermənistan qanunları Rusiyaya istinadları aradan qaldırmaq üçün seçkilərdən əvvəl xeyriyyəçiliyi qadağan

edir. Fakt budur ki, yardımı çatdırmalı olan təşkilat əvvəllər 2024-cü il Moldovada referendumuna müdaxilə etməkdə ittiham olunurdu. Layihə 2026-cı ilə qədər uzadılıb, lakin indi İrəvanın təsdiqi yoxdur və bu,

“qaçqınların ehtiyaclarını görməzədən gəlmək” ittihamları üçün əsas yarıdır.

Ermənistanın baş naziri Paşinyan bunu klassik bir hiylə kimi görür: Rusiya özünü ilə qədər uzadıb, lakin indi İrəvanın təsdiqi yoxdur və bu,

qoyan xain” kimi təqdim edir.

Bu fonda Rusiya 2025-ci ilin yayından bəri bu yay keçirilməsi planlaşdırılan parlament seçkilərinin nəticələrinə təsir göstərmək üçün fəal şəkildə çalışır.

Kremlpərəst “Matryoska”

kampaniyasına 2025-ci ilin iyun ayında başlanılıb və oktyabr ayında Paşinyanı “erməni mədəni kodunu məhv etməkdə”, “tolerantlıq və qeyri-ənənəvi dəyərləri aşılamaqda”, “soyqırımı susdurmaqda” və erməni simvolları üçün “qaz kameraları qurmaqda” ittiham edib. Bu kampaniya rekord dərəcədə erkən mərhələdə - seçkilərdən 8-10 ay əvvəl, əvvəllər sənədləşdirilməmiş bir hadisə ilə başladı.

Bundan əlavə, Ermənistanın Xarici Kəşfiyyat Xidməti (XKK) konkret ad çəkməyə də, Rusiya kimi başa düşülən bir ölkənin ermənilərə və Ermənistan vətəndaşlarına müəyyən siyasi qüvvələri maliyyə, təşkilatı və hətta səs verməyə dəstəkləmək üçün təzyiq göstərdiyini bildirib. Hətta Paşinyan da bu mövzuya toxunaraq qeyd edib ki, “seçki günü Rusiyadan çoxlu insanın gələcəyi barədə şayiələr var”. Ermənistanın İstintaq Komitəsi bu hadisə ilə bağlı

cinayət işi açılıb.

Rusiyanın planları olduqca aydındır: Ermənistanın Qərbə doğru irəliləməsinin qarşısını tamamilə almaq. Ermənistan artıq ABŞ ilə strateji tərəfdaşlıq müqaviləsi imzalayıb, KTMT-dəki iştirakını dondurub və Avropa İttifaqına qoşulma prosesinə başlayıb. Bu planlarda Qarabağ erməniləri Kremlin Paşinyana qarşı narazılığını alovlandırması üçün münbit resursdur. Onların narazılığı sosial media, media və kilsə vasitəsilə alovlandırılır. Rusiyanın göndərdiyi humanitar yardım və ritorika isə “Yalnız Rusiya sizinlə maraqlanır, Paşinyan yox” nümayiş etdirmək üçün istifadə olunur.

Bu, Rusiyanın artıq Gümrüdəki 102-ci hərbi baza vasitəsilə Ermənistanı geosiyasi orbitində saxlaya bilməyəcəyini göstərir. Kremlin əsas aləti hazırda Qarabağ qaçqınları vasitəsilə daxili qeyri-sabitliyi pozmaq, siyasi ehtrasları qızdırmaqdır.

Paşinyan bunu başa düşür və buna görə də sərt cavab verir. Bu arada, Qarabağ erməniləri özləri üçün vəziyyətdə qalırlar - onların əsl problemlərindən başqasının oyununda istifadə olunur.

□ **“Yeni Müsavat”**

Turgenev yazırdı ki, mən bir xarakterlə maraqlanırdım o, ağılıma hakim kəşilirdi, gecə-gündüz təqib edir və ondan üzülüşünə qədər rahatlıq vermir, mütaliə etdiyim zaman oxuduğum kitablar barədə öz fikrini pıçıldayır, görməyə getdiyim zaman görüb-əşitdiklərim haqda öz mühakiməsini söyləyir. Nəhayət, təslim olmağım gəlir, oturub onun biografiyasını yazıram...

Bu həftənin personası da onlardan biri hesab edilə bilər. Günlərdir ki, Azərbaycan və Türkiyə mətbuatı gah onu "İranlı Kennedi", gah İranın "ən güclü adamı" kimi xarakterizə edir. Və bu, olduqca cazibədar səslənir. Axı kimdir İranın ən yeni güclü adamı? Bəs necə ola bilər ki, İslam inqilabının liderlərindən sonra bu adamı İran siyasətinin ən güclü fiquru adlandırsınlar? Axı heç inqilabçı da deyil...

Gəl, gör, təcavüz bizi neylədi...

"ABŞ və "sionist rejim" (İsrail - E.S.) İran xalqının qəlbini alovla bürüyüb. Biz onların qəlbini yandıracağıq".

Fevralın 28-dən bəri yaşanan hadisələrə deyirdim ki, ən təsirli sözlər və bəlkə də hər bir iranlıyı rıqqətə gətirən cümlələr ondan gəlirdi. Bu, əsl Şərq insanının emosiyası idi - qəlb, alov, yandırmaq...

Ən son çıxışında isə İslam ölkələrinə üsyan edərək "Əgər bir müsəlmanın fəryadına cavab vermirsizsə, bu necə müsəlmanlıqdır?" ritorik sualını verir. Xub!

Hərçənd bir müsəlman ölkəsi olan yalnız Azərbaycanın bir iranlı siyasətçisinin bu sualına sualla cavab verməyə tamamilə mənəvi haqqı çatır - bəs bir müsəlmana zülm olunanda, 65 məscidi dağıdılıb donuz fermasına çevriləndə İranın erməniyə münasibətini hansı müsəlmançılığın ayağına yazmaq? Necə ki, ABŞ və İsrailin hücumu İran xalqının qəlbini alovla bürüdü, gəlib görmək lazım idi, erməni işğalı Azərbaycandakı müsəlman qardaşların ürəyinə necə od vurmuşdu...

Əlqərəz, haşiyədən çox kənara çıxmadan qayıdaq İran siyasətinin mistik görünən, yuxarıdakı sitatın müəllifi olan nüfuzlu nümayəndəsinə. Söhbət Əli Laricani və ya Əli Ərdəşir Amuli Laricaniyə gedir.

Əli Laricani hazırda İran Milli Təhlükəsizlik Ali Şurasının katibidir. Ölkənin keçmiş dini rəhbəri Seyid Əli Xameneinin qətlindən az əvvəl dünya mediası yazırdı ki, ayətullah səlahiyyətlərini Laricaniyə verib, ona çox güvənirmiş.

Bu gün də Laricani personası siyası səhnənin ön sıralarındadır - yanaşkar, yarıgizli İranın idarəçiliyində ən mühüm şəxsdir. Biz onun kritik qərarların qəbulunda iştirakını üzde görməyə bilirik. Gördüyümüz isə ötən həftə xalqla birgə yürüşdə Laricaniyə də iştirakı idi. O, SEPAH-ın idarəetməsində kifayət qədər sözü keçən şəxsdir. Çünki 1979-cu il inqilabından sonra o, 1980-ci illərin əvvəlində SEPAH-a qoşulub. Bu haqda az sonra...

Nəcəfdən Tehrana gələn filosof

Əli Laricani 1958-ci ildə İraqın Nəcəf şəhərində doğulub. Şah Məhəmmədza Pəhləvi onun atası ayətullah Mirzə Haşim Amulini sürgün etdiyinə görə Nəcəfdə məskunlaşmağa məcbur olub. Əli Laricani və qar-

Əli Laricani - "Tehranın

Kennedi"si haqda gizlinlər

İndi onun qarşısındakı ən ciddi sınaq adaşı Əli Xameneinin vəsiyyətinə yerinə yetirə bilməkdir...

onun bütün qardaşları da elə Nəcəfdə dünyaya göz açıb. 1899-cu ildə İranın Larican bölgəsində doğulan Mirzə Haşim Amuli 1993-cü ildə vəfat edib, Qumda Fatimiyyə məzarlığında dəfn olunub. Mirzə Haşim Amuli və ailəsi İrana 1979-cu ildə, yalnız şah devrildəndən sonra qayıdaraq bilib. İrana qayıdaraq kimi Əli Laricani Dövlət Telaradio Şirkətində şöbə müdiri vəzifəsinə təyin edilib. 1980-ci ildə Tehranın Şərif Texnologiya Universitetini riyaziyyat və kompüter elmləri ixtisası üzrə bitirən Əli Laricani daha sonra Tehran Universitetində fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru dərəcəsi alıb və alman filosofu İmmanuel Kant haqda kitab yazıb.

Beli, onilliklər boyu Laricani İran hakimiyyət quruluşunun sakit və pragmatik siması, XVIII əsr alman filosofu Kant haqda kitablar yazan və Qərblə nüvə sazişləri üzrə danışıqlar apararaq bir şəxs kimi tanınıb. Lakin fevralın 28-dən sonra Laricani bir başqa adama çevrildi, "sionist cinayətkarları və həyasız amerikalıları əməllərinə görə peşman edəcəyik" bəyanatı verdi. Laricani o qədər nüfuzlu bir sülaləyə mənsubdur ki, "Time" jurnalı 2009-cu ildə onları "İranın Kennediləri" adlandırmışdı. (Kennedi ailəsi ABŞ-nin rəhbər orqanlarında yüksək vəzifələr tutan iri landiyalı Amerikan sülaləsidir).

Eləcə də Laricani və qar-

daşları İranın ən güclü vəzifələrində, o cümlədən məhkəmə sistemində və ali rəhbəri seçmək səlahiyyətinə malik olan Ruhani Ekspertlər Məclisində çalışıblar.

Əlinin bir qardaşı ayətullah Sadiq Laricani Sistemin Məsələləri Müəyyənləşdirən Qurumun sədridir. Digər qardaşı ayətullah Məhəmməd Cavad Laricani ali rəhbərin xarici siyasət məsələləri üzrə baş müşaviri və İran Məhkəmə Hakimiyyətinin İnsan Hüquqları üzrə Ali Şurasının katibidir. Qardaşlardan Bağır Laricani Səhiyyə Nazirliyində yüksək vəzifə tutub, professor Fazil Laricani isə alim olmaqla yanaşı diplomat kimi də fəaliyyət göstərib.

Laricani 2005-ci ildə mühafizəkar namizəd kimi prezidentliyə namizədliyini irəli sürüb, lakin ikinci tura keçə bilməyib. Həmin il o, Milli Təhlükəsizlik Ali Şurasının katibi və ölkənin baş nüvə danışıqlarçısı təyin olunub.

2007-ci ildə o, o zamankı Prezident Mahmud Əhmədi-nejadın nüvə siyasəti ilə fikir ayrılığı səbəbindən vəzifəsindən istefa verib. 2008-ci ildə parlamente daxil olaraq Qum dini mərkəzini təmsil edib və sədr seçilib. Bu vəzifə ona təsir imkanlarını artırmağa şərait yaradıb və o, nüvə dosyesi ilə əlaqəsini qoruyaraq 2015-ci ildə İran və dünya gücləri arasında imzalanan Birgə Hərtərəfli Fə-

giya kafedrasında dosent vəzifəsində çalışıb. Bu faktın özü də paradoksaldır: ata ABŞ-ni düşmən adlandırır, övladı isə orada yaşayır. Laricaniyə özünə gəlincə, 1980-ci illərin əvvəlində SEPAH-a qoşulsa da, daha sonra hökumətə keçərək 1994-1997-ci illərdə prezident Əkbər Haşimi Rəfsəncaninin dövründə mədəniyyət naziri olub, 1994-2004-cü illərdə isə dövlət yayım qurumunun rəhbəri kimi fəaliyyət göstərib. Həmin dövrdə islahatçılar onun məhdudlaşdırıcı siyasətlərinin iranlı gəncləri xarici mediaya yönəltməsinə iddia edərək tənqid ediblər. 2008-2020-ci illərdə o, ardıcıl üç müddət parlamentin sədri olub.

Laricani 2005-ci ildə mühafizəkar namizəd kimi prezidentliyə namizədliyini irəli sürüb, lakin ikinci tura keçə bilməyib. Həmin il o, Milli Təhlükəsizlik Ali Şurasının katibi və ölkənin baş nüvə danışıqlarçısı təyin olunub.

2007-ci ildə o, o zamankı Prezident Mahmud Əhmədi-nejadın nüvə siyasəti ilə fikir ayrılığı səbəbindən vəzifəsindən istefa verib. 2008-ci ildə parlamente daxil olaraq Qum dini mərkəzini təmsil edib və sədr seçilib. Bu vəzifə ona təsir imkanlarını artırmağa şərait yaradıb və o, nüvə dosyesi ilə əlaqəsini qoruyaraq 2015-ci ildə İran və dünya gücləri arasında imzalanan Birgə Hərtərəfli Fə-

aliyyət Planının parlament tərəfindən təsdiqini təmin edib.

Əli "Rəhrovan-e Vilayət"i ola bilərmə?

2014-cü ildə isə fars dilindən tərcümədə "Rəhbərin ardıcılığı" kimi tərcümə olunan "Rəhrovan-e Vilayət" adlı öz partiyasını yaratdığı elan edib. Bəzi siyasətçi ekspertlər bunu Laricaniyə böyük siyasəti ambisiyalarının bir sübutu kimi qiymətləndirmişdilər. 2020-ci ildə parlament sədri və deputat vəzifəsindən ayrıldıqdan sonra Laricani 2021-ci il prezident seçkilərində ikinci dəfə namizəd olmaq istəyib. Lakin bu dəfə namizədliyi Namizədləri yoxlayan Qəyyumlar Şurası tərəfindən rədd edilib. 2024-cü il seçkilərində də onun namizədliyi yenidən qəbul olunmayıb. Qəyyumlar Şurası bunun səbəbini açıqlamayıb, lakin analitiklər 2021-ci il qərarını hakimiyyətin sərt xətt tərəfdarı İbrahim Reisinin yolunu açmaq üçün atdığı addım kimi qiymətləndiriblər. Laricani 2024-cü il qərarını "şəffaf olmayan" adlandırdı.

Lakin 2025-ci ilin avqustunda Prezident Məsud Pezeşkian tərəfindən yenidən Milli Təhlükəsizlik Ali Şurasının katibi təyin edilərək təsirli mövqeyə qayıdıb. Bu vəzifəyə qayıtdıqdan sonra onun mövqeyi sərtləşib. 2025-ci ilin oktyabrında Laricaniyə Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyi ilə əməkdaşlıq sazişini ləğv etdiyi və agentliyin hesa-

batlarını "artıq təsirli deyil" adlandırdığı barədə məlumatlar yayılıb. Bu, heç də yaxşı addım deyildi və gərginləşən vəziyyəti daha da tündləşdirdi.

Təhlilçilərə görə, sərt mövqeyinə baxmayaraq, Laricani çox vaxt pragmatik və İran sisteminə kompromisə meyilli fiqur kimi qiymətləndirilir. Bu baxış qismən onun 2015-ci il nüvə sazişini dəstəkləməsi ilə bağlıdır. Cari eskalasiyadan bir neçə həftə əvvəl Laricaniyə ABŞ ilə dolayı danışıqlarda iştirak etdiyi bildirilib.

Fevral ayında Oman vasi-təçiliyi ilə aparılan danışıqlar zamanı o bildirib ki, Tehran Vaşinqtondan konkret təklif almayıb və İsraili diplomatik xətti pozaraq "müharibə alovlandırmağa" çalışmaqda ittiham edib.

İndi Əli Laricani qarşısında tələpəklü bir məsələ dayanır - zamanında "Rəhbərin ardıcılığı" partiyasının təsis etmiş siyasətçi indi adaşı və lideri - Əli Xameneinin ardıcılı olmağı bacarmı və İrandakı teokratik sistemin varlığını qoruya biləcəkmə? Axı ölümündən az əvvəl Xameneinin bütün səlahiyyətlərini ona verdiyini deyirdilər...

P.S. Qəzet çapa gedərkən Əli Laricaniyə Tehran yaxınlığında öldürülməsi ilə bağlı İsrail mənbələri tərəfindən məlumatlar yayıldı.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Məsəvat" in redaktoru

Rəqəmplov qonaqlığı davam edir

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

“Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar” (Azərbaycan ata sözü)

Bayram yaxınlaşdığı üçüncü, ya da hansısa səbəbdən sayın deputatlarımız iclasa toplaşmış, uca millətimizə çoxlu rəqəmlər bağışlamışdır. Buna görə Füzuli rayon mədəniyyət evinin kollektivi adından dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Adətən bayram olanda başqa ölkələrdə camaata pul, sovqat, hədiyyə verilir, bizim deputatlar da rəqəm və ədəd paylayır. “150 sənin, 500 onun, üçdə biri al, beşdə dördü götür”...

Maşallah, rəqəm bolluğudur. Hər il olduğu kimi, bu il də rəqəm və ədədləri qaynadıb yeyəcəyik. Ötən illərin təcrübəsi göstərir ki, ÜDM-in artım faizi ədədini aşın altına qoyanda qəşəng qazmaq alınır. İşsizliyin azalması faizini kabab çəkirsən, bu zaman faiz işarəsinin ortasındakı əyri çubuq şiş rolunu oynayır, balaca sıfırıqlar isə tikə əvəzinə işlədilir. 100-dəki sıfırlardan qayğınaq, 33 və 88-dən meyvə salata, Pi ədədindən əla “Üç baci” dolması çıxır və sairə. “555 faiz artım” ədədindəki 5-ləri böyrü üstə uzadıb, yaxşıca unlayıb tavada balıq kimi qızardırırsan, uşaqların gözü açılır.

Qabaqkı illərdə bu cür rəqəm istehsalında yerli icra hakimiyyəti orqanları fərqlənirdi. Hər bir rayon çalışırdı daha çox rəqəm buraxsın. Lakin son dövrlər rayon icra hakimiyyətlərində kütləvi ixtisar başlayıb. Elə rayon var 45 nəfəri birdən işdən atırlar. Təxmini hesablamalarımıza görə, artıq 1000 nəfərə yaxın kənd icra nümayəndəsinin müavinini, icra nümayəndəliyində mühasib, məsləhətçi kimi işlərdə çalışanlar işsiz qalıblar. Bəs bu adamlar bayram günlərində nə yeyib-ıçəcəkdir? Axı onlar müxalifətçilər kimi qazamatda 60 gün aclıq aksiyası keçirməyə öyrəşməyibdir. O cümlədən rəqəmləri toplayanlar azaldıqda rəqəmlərimizin çöllüklərdə tökülüb qalması, rəqəm istehsalında azalma labüd və qaçılmaz görünməkdədir.

İclasda deputat yoldaşlardan Vüqar müəllim Bayramov aktivliyi ilə seçilmişdir. O, növbəyə yazılaraq spikerdən söz almış, bəyan etmişdir: “Əlilliyi olan övladlığa götürülən uşaqların sayı 40 faiz artıb”.

Əhsən. Deməli, əlillərə dövlət qayğısı salamat adamlara olan qədərdir. Lakin sayın deputatın oxu atıb, yayı gizlətməyi, faizi deyib, sayı göstərməməyi bir az şübhə doğurur. İstər-istəməz sual yaranır ki, görəsən, 2024-cü ildə neçə əlil uşaq övladlığa götürülüb və 2025-də neçə uşaq, nəticədə 40 faiz artım yaranıbdır?

Pis çıxmasın, adətən bu cür “faiz artımı” söhbətləri yumşaq yazsam, spekulasiyanın bir üsuludur. Məsələn, əgər hansısa deputatın bağındakı ağac keçən il 1 fındıq gətiribse, bu il fındıq sayı 2 olubsa, buna nə qədər artım demək olar? Ay sağ ol: 100 faiz. Təbii ki, bunu 2 fındıq deyəndə də görünür, 100 faiz deyəndə çox.

Təəssüf ki, açıq mənbələrdə övladlığa götürülən əlil uşaqların sayı yoxdur. Ancaq ümumi say var və ona əsasən müəyyən nəticə çıxarmaq olar. 2025-ci ildə cəmi 149 uşaq övladlığa götürülüb. Bu, çoxdurmu, azdırımı, özünü qənaətə gəlin: Azərbaycanda internatlarda saxlanan, valideyn himayəsindən məhrum uşaqların ümumi sayı 10 min nəfərdən çoxdur.

Mənim fikrimcə, 149 uşaq dərjada damladır. Ta bu “damlanın” içində neçəsi əlil uşaq olub, onu düşünmək heç lazım deyil. Əlil uşağı övladlığa götürəndə verilən aylıq müavinət 850 manatdan 1270 manatacan dəyişir (əlillik dərəcəsinə görə), lakin bu pul belə sayı artırmayıb.

Ümumiyyətlə, övladlığa götürmədə böyük azalma var. 2005-ci ildə 803 uşağı götürmüşdülər. Təklif edirəm Vüqar müəllim boş vaxtı olanda 2025-ci ildəki 149 uşağın 2005-dəki 803 uşağa nisbətə neçə faiz azalma olduğunu da hesablasın, gələn iclasda danışsın.

Keçən həftə bu uşaq-muşaq temasında baş nazirin müavinini, qocaman YAP-çı Əli Əhmədov da danışmışdı. Deyir illik uşaq doğumu son 10 ildə 60 min azalıb. Nəticədə məktəblər boş qalacaqmış, müəllimlər də işsiz.

Əlbəttə. Camaat özünü saxlaya bilmir, uşağı necə saxlasın? Hamının başı uşaq pulu yeməyə qarışmış, uşaq ökməyə vaxt qalmır. Təklif edirəm uşaq pulu azaldılsın.

Bir də işıqları tez-tez söndürmək lazımdır. Uşaq işığa yox, qaranlığa gəlir.

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan deyib ki, “Tramp marşrutu” (TRIPP) layihəsinin həyata keçirilməsi İranda baş verən hadisələr səbəbindən gecikə bilər. O, keçirdiyi son brifinqdə bildirib ki, hazırda TRIPP ABŞ administrasiyasının prioritetləri sırasında deyil. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə “Moskovskiy komsomelts” nəşri yazır.

“Ermənistanın Sünik vilayəti ərazisindən keçəcək və Azərbaycanı Naxçıvanla birləşdirəcək 42 kilometrlik nəqliyyat dəhlizi barədə razılaşma 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda ABŞ, Ermənistan və Azərbaycan liderlərinin üçtərəfli görüşünün yekununda əldə olunmuşdu. Bu razılaşma ABŞ-nin vitse-prezidenti Cey Di Vensin Bakı və İrəvana son səfəri zamanı da təsdiqlənib. Tərəflər artıq layihənin praktiki həyata keçirilməsinə başlamış və tikintinin bu il başlanması planlaşdırılmışdır. Lakin müharibə bütün planları dəyişə bilər”, - deyər məqalədə bildirilir.

Məqalədə bildirilir ki, Ermənistan faktiki olaraq öz suveren ərazisinin bir hissəsini 99 illik müddətə ABŞ-yə icarəyə verib. “Tramp marşrutu”nu “TRIPP Development” şirkəti idarə edəcək və onun 74 faizi ABŞ-yə məxsus olacaq. 49 ildən sonra müqavilə daha 50 il uzadılacaq, Ermənistanın payı 49 faizə çatacaq, lakin nəzarət paketi (51 faiz) yenə də amerikalılarda qalacaq.

“Bəs İranda baş verən müharibə bu planları puça çıxara bilermi” sualı barədə nəşrə politoloq Andranik Miqranyan danışmış. Onun fikrincə, hər şey İran qarşı aparılan müharibə və Ermənistanda keçiriləcək parlament seçkilərinin nəticəsindən asılı olacaq. Ekspert hesab edir ki, əgər amerikalılar Yaxın Şərqdə məğlub olub bölgədən geri çəkilsələr (bəzi ekspertlərin fikrincə, bu mümkündür), onda onlar TRIPP layihəsinin həyata keçirilməsində əvvəlki qədər maraqlı olmayacaq. Onun sözlərinə görə, İran bu layihəyə çox mənfəəti yənaşır: “Layihə regiondakı digər Amerika obyektləri kimi İran üçün potensial hərbi hədəfə çevrilə bilər. Belə bir təhlükə mövcud olduğu halda layihəni həyata keçirmək çox çətinləşir. İran artıq göstərib ki, Yaxın Şərqdə amerikalıların tikibərdman etməyə hazırıdır. Buna görə də regionda

“Tramp Zəngəzur dəhlizindən vaz keçə bilər” iddiası

Rusiya nəşrinin yazdıqlarına Bakıdan reaksiya: “TRIPP yolunun aqibəti 7 iyun seçkilərindən asılı deyil...”

müharibə başa çatmayana, yeni güc balansı formalaşmayana və Ermənistanda seçkilərin nəticələri məlum olmayana qədər TRIPP layihəsinin gələcəyi qeyri-müəyyən olaraq qalır”.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva “Yeni Müsavat”a deyib ki, İranla ABŞ-nin müharibəsi TRIPP yolunun, yəni Zəngəzur dəhlizinin aqibətini hər hansı bir formada dəyişə bilməz: “Paşinyan siyasətə küçədən gəlib. Analitik təhlil bacarığı çox zəifdir. Müharibənin nəticəsindən asılı olmayaraq, İranda hakimiyyətə gələcək istənilən kəsim Zəngəzur dəhlizinə son ümid yolu kimi baxacaq. Çünki İran iqtisadiyyatı hazırda embarqoların təsirini minimuma endirməyə çalışır. Hətta Zəngəzur dəhlizinin alternativini olan körpü də Azərbaycanla İran arasında, Araz çayı üzərində inşa olunub. Bütün bunlar gələcəyə hesablanmış addımlardır. Üstəlik, Zəngəzur dəhlizi Çindən Böyük Britaniyaya uzanan “Bir kəmə, bir yol” dəhlizinin tərkib hissəsidir. Yeni İranın ən böyük müttəfiqləri - Çin və Rusiya da bu dəhlizin əsas dəstəkçiləridir. Görünən odur ki, dəhlizin açılmasına hər hansı global əngəl yoxdur. Bir sözlə, TRIPP yolunun aqibəti heç 7 iyun seçkilərindən də asılı deyil. Yəni Ermənistanda seçkilərdə

kimin hakimiyyətə gəlməsi-nin heç bir önəmi yoxdur. Çünki 8 avqust sazişinin digər tərəfi ABŞ-dir”.

AMİP sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə müavini Elşən Mustafayev hesab edir ki, TRIPP layihəsinin icrasına başlanılması onsuz da uzanırdı: “Paşinyan üçün prosesin bu ilin iyun ayında keçiriləcək parlament seçkilərindən sonra başlanması məqsədəuyğun hesab olunurdu. ABŞ-nin də keçən ilin avqust ayından bu günə kimi konkret işlərə başlamaması görünür ki, İranla bağlı olacaq hadisələrin öncədən bəlli olmasından irəli gəlirdi. İstənilən halda ABŞ tərəfi, xüsusilə Donald Tramp bu layihənin həyata keçməsinə son dərəcə maraqlıdır. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, avqustun 8-də razılıq imzalanandan dərhal sonra İran bu layihəyə etirazını bildirmişdi. Rusiya isə açıq şəkildə etiraz etməsə də, özünün bu layihənin operatorlarından biri olmaq istəyini açıqlamışdı. Ermənistanda keçiriləcək parlament seçkilərinin və İranda gedən bu müharibənin TRIPP layihəsinin gələcək tələyinə təsiri böyükdür. İranda baş verən hadisələrdə ABŞ geri çəkilsə, bu, İranın qələbəsi kimi dəyərləndirilə bilər və rəsmi Tehranın layihənin həyata keçməsinə problemlər yaratması da reallaşar. Eyni zamanda Paşinyan

seçkiləri uduzarsa və rusiyanın hakimiyyətə formalaşarsa, o zaman Rusiyanın proseslərə təsir imkanı artar. Amma hazırda görünən odur ki Paşinyan seçkiləri udmadı Ermənistan üçün vacib həyatı məsələ kimi qəbul edir. Sorğular da əgər bu gün seçki keçirilərsə, Paşinyanın partiyasının qalib olacağını göstərir. ABŞ isə qısa müddətdə İranda istədiyinə çatmadan, ən azından İran tərəfini danışıqlar masasına oturtmadan geri çəkilməyəcək. Çünki bu onun üçün dünya siyasətində nüfuz və təsir dairəsini saxlamaq üçün əsas şərtir. Donald Tramp isə hakimiyyətini bərkitmək, əleydlərinin əlinə onu vaxtından əvvəl istefaya göndərmək şansını verməmək üçün bütün variantlardan istifadə etməyi düşünür. Söhbət artıq TRIPP layihəsinin baş tutub-tutmayacağından yox, ABŞ-nin, ümumiyyətlə, dünya siyasətinə təsir imkanlarının qalıb-qalmaması perspektivindən gedə bilər. İranın son günlər ABŞ-a qarşı ultimatum halda yerinə yetirilməsi imkansız olan şərtlər irəli sürməsi, Yaxın Şərqdə olan müttəfiqlərini hədəfə alması ABŞ-nin İran qarşı əməliyyatları daha da genişləndirməsi üçün leğitim səbəblər yaradır və bundan da maksimum istifadə edəcək”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Koştaya Azərbaycan rəsmi səfər edib. Səfər çərçivəsində o, Prezident İlham Əliyevlə görüşüb. Tərəflər ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif istiqamətlərini müzakirə ediblər. Görüşdən sonra liderlər mətbuatla bəyanatlarla çıxış edərək Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və gələcək perspektivləri barədə fikirlərini bölüşüblər.

Bəyanatlarda vurğulanı ki, son illərdə tərəflər arasında siyasi dialoq və iqtisadi əməkdaşlıq nəzərəcarpacaq dərəcədə inkişaf edib. Eyni zamanda bildirilib ki, qarşıdakı mərhələdə Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında tərəfdaşlığın daha da dərinləşdirilməsi, yeni əməkdaşlıq imkanlarının yaradılması və mövcud əlaqələrin genişləndirilməsi əsas prioritetlərdən biri olacaq.

Bunu Milli Məclisin deputatı Rizvan Nəbiyev Antonio Koştanın səfərini şərh edərkən deyib. Parlamentari qeyd edib ki, Azərbaycanın işğala son qoymaqla yaratdığı yeni status-kvo əsasında qurulan əməkdaşlıq beynəlxalq hüququn bütün subyektləri tərəfindən dəyərləndirilir: "Birləşmiş Ştatlardan sonra Avropa İttifaqının da ölkəmizlə mehız bu realıqları özündə ehtiva edən strateji tərəfdaşlıq qurması Prezident İlham Əliyevin prinsipial və mükəmməl diplomatik fəaliyyətlərinin nəticəsidir.

Bu kontekstdə, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Koştanın Bakıya səfəri zamanı əldə edilən razılaşmalar Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərində yeni mərhələ kimi qiymətləndirilir. Üç məqamı xüsusilə vurğulamaq istərdim.

Birinci məsələ, Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərinin strateji xarakterinin bir daha təsdiqlənməsidir. 2022-ci ildə qurulan enerji sahəsindəki strateji tərəfdaşlıqdan sonra Azərbaycan qazını idxal edən Al üzvü dövlətlərin sayı 10-a çatıb.

Avropa İttifaqı ilə Bakı arasında üç mühüm məsələ

Brüssel "siyasi dialoqu və praktiki əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək" niyyətindədir

Aktual Bakı razılaşmaları əsasında təhlükəsizlik, nəqliyyat, iqtisadi əməkdaşlıq kimi sahələr də bu strateji tərəfdaşlığın ayrılmaz hissəsinə çevrilir.

Bakı və Brüssel "siyasi dialoqu və praktiki əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək" niyyətindədir: "Çünki strateji əməkdaşlıq bütün Qara dəniz, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionlarında sülhün, sabitliyin, daşımaların və davamlı inkişafın təşviqinə töhfə verir".

Deputatın fikrincə, ikinci çox mühüm məqam Avropa İttifaqının "Global Qapı" strateji təşəbbüsü çərçivəsində Azərbaycanla bağlı layihələrin gündəmə gətirilməsidir:

"Xüsusilə Naxçıvanda dəmir yolu şəbəkəsinin modernləşdirilməsinin, TRİPP marşrutu da daxil olmaqla, nəqliyyat əməkdaşlığının genişləndirilməsinin bu strategiyaya daxil edilməsi Azərbaycan hökumətinin planları ilə üst-üstə düşür.

2021-ci ildə əsası qoyulan bu təşəbbüs Brüsselin infrastruktur, nəqliyyat və iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirməyə yönəlmis, 400 milyard avro məbləğində global miqyasda böyük investisiya strategiyasıdır.

Nəzərə alsaq ki, Mərkəzi Asiya dövlətləri də "Global Qapı" təşəbbüsündə təmsil olunur, ABŞ oradan xüsusilə kritik xammalların ixracını Orta dəhliz və

sitə ilə genişləndirmək istəyir, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya məşvərət formatına qoşulması, C6-nın uzaqgörən strategiya olması bir daha aydın olur.

Bununla mehız Azərbaycan Çinin "Kəmərlər yolu" təşəbbüsü ilə Al-nın "Global Qapı" təşəbbüsünü əlaqələndirməyin mümkünlüyünü göstərir.

Üçüncü məsələ, "Global Qapı" təşəbbüsü çərçivəsində iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Yüksək səviyyəli İşçi Qrupunun yaradılmasıdır. Bu, Azərbaycan-Al münasibətlərinin institutlaşması və sərmayələrin gücləndirilməsinə xidmət edən uzunmüddətli strategiya deməkdir".

□ "Yeni Müsavat"

cümlədən regionu xilas edir. Dünya təyyarədaşıyan gəmilər və dronları müzakirə edərkən, 1768 km-lik polad borular Avropanın enerji təhlükəsizliyini, suverenliyimizi və regional sabitliyi qoruyur".

Komitə sədri qeyd edib ki, global savaşlar təkcə silahlarla deyil, siyasi və iqtisadi riskləri onilliklər əvvəldən hesablamaqla aparılır: "Dövlətlər enerji təchizatının 20 faizini təmin edən Hörmüz boğazından asılı qaldığı bir vaxtda 32 il əvvəl qəbul edilən Azərbaycanın enerji strategiyasının əhəmiyyəti daha aydın görünür. Ölkəmizin ərazisində xarici hərbi qüvvələrin varlığına mərhələli şəkildə son qoyulub. Vaxtilə Qəbələ Radiolokasiya Stansiyasını diplomatiya ilə, Ermənistanın işğalçı qüvvələrini silahla, nəhayət, 5-ci ilini tamamılamamış Rusiya sülhməramllarını siyasi iradə ilə çıxaran ölkəmizdə milli ordumuzdan başqa heç bir xarici baza və qüvvə yoxdur".

Z.Oruc deyib ki, qalib dövlətimizi yeni global qarşıdurmalara və qonşu dövlətlərə qarşı milli-etnik savaşlara çəkmək ideyası iflasa məhkumdur: "Bəli, 90-cı illərdə Sovet İttifaqının dağılması Qarabağdan başladı. Bu günə eyni regionda Azərbaycan qarşıdurma deyil, sabitlik, müharibə yox, sülh və dialoq məkanıdır".

□ E.PASASOY, "Yeni Müsavat"

Ermənistanın yeni konstitusiyasında köhnə mərəz

Ermənistanda yeni konstitusiyanın layihə mətni artıq hazırlanıb və "Vətəndaş Müqaviləsi" Partiyasının idarə heyətinin iclasında, eləcə də eyni adlı parlament fraksiyasında müzakirəyə çıxarılaçaq. Bu barədə Ermənistanın ədliyyə naziri Səbuhi Qalyan Ədliyyə Nazirliyi yanında İctimai Şuranın ilk iclasında məlumat verib.

Erməni nazir bildirib ki, layihə mövcud idarəetmə sistemindən imtinanı nəzərdə tutmur. Sənəddə hakimiyyət qollarının daha çox desentralizasiyasına və onların balanslaşdırılmasına yönələn dəyişikliklər təklif olunur.

Ermənistan Konstitusiyasında ölkənin Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad olunmayacağı vurğulanıb.

Qeyd edək ki, Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycan, Türkiyəyə və digər qonşu ölkələrə ərazi iddiası var və bu səbəbdən də rəsmi Bakı Ermənistandan öz konstitusiyasını dəyişməyi, oradan ərazi iddialarını əks etdirən bəndlərin çıxarılmasını tələb edir.

Politoloq Xaqani Cəfərli Baki-xeber.com-a bildirib ki, Ağ Evdə sülh müqaviləsinin paraflanması ilə tərəflər üzərlərinə öhdəliklər də götürüblər: "Əgər Ermənistan bunu etməsə, Vaşinqtonda başlamış sülh prosesinə zərər verəcək ki, bu da ilk növbədə ermənilərin maraqlarına təhlükə yaradır. Ermənistan Azərbaycan üzərində üstünlüyünü Rusiya və İranın dəstəyi ilə qazanmışdı. İndiki vəziyyətdə Ermənistanın yeganə çıxış yolu Azərbaycanla münasibətlərini normalaşdıraraq Türkiyə və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlərini dərinləşdirməkdən ibarətdir. Digər seçimlər Ermənistan üçün ciddi təhdidlər yarada bilər. Nikol Paşinyan hökuməti də bu perspektivdən yayınmağa çalışır".

Avropaya təhdid kimi xəbərdarlıq

ABŞ və İran arasındakı gərginlik 17-ci gününə qədər qoyarkən, Ağ Ev mətbuat katibi Karolin Livit NATO müttəfiqlərini konkret addımlar atmağa və Prezident Trampın İran rejiminə qarşı mübarizəsində ABŞ-nin yanında olmağa çağırıb.

Livit bildirib ki, Tramp son əlli ildə bir çox Amerika prezidentlərinin və dünya liderlərinin uzun müddətdir arzuladığı işi - İran təhdidini aradan qaldırmaq üçün nəhayət cəsarət qazanan ilk prezidentdir.

ABŞ-nin bölgədəki mövcudluğunun yalnız öz bazalarını qorumaqla məhdudlaşmadığını qeyd edən Livit müttəfiqlərinə çağırış edib: "İndi biz onlardan düzgün addım atmalarını istəyirik, onlardan öz tərəflərini seçmələrini istəyirik, çünki təkrar edirik ki, ABŞ yalnız Yaxın Şərqdəki Amerika aktivlərini və bazalarını dəstəkləmir və qorumur, eyni zamanda Yaxın Şərqdə və dünyanın qalan hissəsində Avropanı İran rejiminin nüvə bombası əldə etməsindən qorumaq üçün liderlik edir".

Ağ Ev sözcüsü müttəfiqlərin niyə risk etməli olduqları barədə suala "çünki bu ölkələr ABŞ ordusunun İran təhdidini aradan qaldırmasından böyük fayda əldə edirlər", - deyər cavab verib.

"Bu, Cənubi Qafqazı yenidən hərbişəldirmək cəhdidir"

"Ötən həftə qarşı Türkiyənin siyasi hakimiyyətinə müxalif "Sözcü" qəzetində yayılan məqalə - guya ABŞ planlarında Azərbaycan ərazisinin İran əleyhinə hərbi əməliyyatlar üçün istifadə oluna biləcəyi iddiası tam əsassızdır və heç bir mütəbər fakta söylənməyən dezinformasiyadır".

Bunu Milli Məclisdəki müzakirələr zamanı İnsan Hüquqları komitəsinin sədri Zahid Oruc bildirib.

Deputat bununla bağlı dövlət siyasətindən bəhs edib: "Prezident İlham Əliyev dəfələrlə bəyan edib ki, ölkəmiz ərazisini üçüncü dövlətlərə qarşı hərbi plasdarma çevirməyib və heç vaxt da verməyəcək. Belə spekulativ geopolitik ssenarilərin məqsədi Azərbaycan və İran arasında münasibətləri gərginləşdirmək, Cənubi Qafqazı yenidən hərbişəldirmək və Yaxın Şərqi bir parçasına döndərməkdir. Halbuki ötən ilin iyulunda İsrail-İran 12 günlük savaşında da dövlətimiz diplomatik dialoq və regional sabitlik mövqeyi tutdu, savaşın coğrafiyasının genişlənməməsi üçün əhəmiyyətli addımlar atdı. Dövlətimizin prinsipial siyasətinə əlavə misallar yaxın tariximizdə ABŞ-Rusiya, NA-

Zahid Oruc: "Azərbaycan fərqli yol seçdi, hərbi-siyasi neytrallığını qoruyub saxladı"

TO-Rusiya və nəhayət, Türkiyə-İsrail hərbi-siyasi rəhbərləri üçün də Bakı dialoq paytaxtı olmuşdu".

Z.Oruc daha sonra bildirib: "Bəli, geosiyasi seçimlər dövlətlərin taleyini həll edir. Bir vaxtlar Gürcüstan və Ukraynanın NATO-ya üzvlük qərarı onların silahlı toqquşmalarının mərkəzinə, qarşıdurma meydanına çevirmişdi. Azərbaycansa fərqli yol seçdi, hərbi-siyasi neytrallığını qoruyub saxladı, ərazisində xarici hərbi bazalara yer vermədi və forpostla çevrilmədi. İlham Əliyevin blokla qoşulmamaq

siyasəti İkinci Qarabağ müharibəsinin internasional xarakter almasına imkan vermədi və Qələbəmizin əsas səbəblərindən biri oldu. Bəli, müstəqil və balanslı siyasətin əsası 1990-cı illərdə Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdu. 1994-cü ildə imzalanan "Əsrin neft müqaviləsi" və Bakı-Tiflis-Ceyhan boru kəməri Rusiya, İran, Hörmüz boğazı və digər marşrutlardan asılılığa son qoydu. İndi enerji xətləri və təchizat zəncirləri uğrunda gedən müharibələrdə Ulu öndərin strateji seçimi nəinki ölkəmizi, o

“Test fasiləsiz təhsil sisteminə epizodik olaraq tətbiq edilə bilər. Kütləvi və fasiləsiz testləşmə təhsildə çox ziyanlıdır”. Musavat.com xəbər verir ki, bu sözləri dosent İlham Əhmədov uzun illərdir qəbul imtahanlarında test üsulunun tətbiqi barədə danışarkən deyib. O bildirib ki, məktəb təhsilimiz son 33 ildə repetitor ümidinə qaldığı üçün təhsilimizdə hələ çox itkilərimiz olacaq. 2009-cu ildə Barak Obama ABŞ prezidenti olanda 1 milyard dollar vəsait ayırdı ki, Amerika təhsil sistemindən test sistemi tamamilə çıxartsınlar. Test fasiləsiz təhsil sisteminə epizodik olaraq tətbiq edilə bilər. Kütləvi və fasiləsiz testləşmə təhsildə çox ziyanlıdır.

Bəzilərində görə, test imtahanı ən azı müəyyən vaxt çərçivəsində bəzi sualların test üsulu ilə yoxlanılması üçün saxlanılmalıdır. Amma ümumilikdə təbii ki, şagirdlərin oxuyub-anlama, dinləyib-anlama, yazma qabiliyyətləri və sair də qiymətləndirilməlidir. Yeni bu üsullar tətbiq olunduqda, imtahan verən namizədlərin bilik və bacarıqlarını adekvat qiymətləndirmək mümkündür. Həmçinin onlar həm şəxsi inkişaf edə, həm tənqidi düşüncə, həm də digər yanaşmalar üzrə bacarıqlarını artırmaqla bilər. Bu nöqteyi-nəzərdən, test tapşırıqlarını müəyyən məhdud sayda saxlamaqla digər istiqamətlərdə də bilik və bacarıqları yoxlamaq olar. Dövlət İmtahan Mərkəzi artıq bir neçə müddətdir bu istiqamətdə işlər aparır, oxuyub-anlama, dinləyib-anlama məsələləri də daxil olmaqla, bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi həyata keçirilir. Dünyanın əksər ölkələrində də demək olar ki, bu təcürədən geniş istifadə olunur.

Qeyd edək ki, test üsulu

Test üsulunun ləğvi təklifi

Bəzi ölkələr qarışıq modelə üstünlük verir; ekspert deyir ki, qəbul sistemində köklü dəyişikliklərə ehtiyac var

olmadan da uğurlu qəbul sistemləri mövcuddur. Lakin

əsas məsələ yalnız testin olub-olmaması deyil. Bu sistemlərin effektiv işləməsinin arxasında duran əsas amillər şəffaflıq, güclü nəzarət mexanizmləri və cəmiyyətin institutlara olan yüksək etimadıdır. Dünyanın bir sıra inkişaf etmiş ölkələrində ali məktəblərə qəbul fərqli üsullarla həyata keçirilir. Məsələn, Finlandiyada qəbul əsasən məktəb qiymətləri, yazılı imtahanlar və bəzi hallarda müsahibə əsasında aparılır. Burada sistem daha çox güvən üzərində qurulub və korrupsiya riski minimaldır. Almaniyada bir çox ixtisas üzrə qəbul məktəb attestatındakı nəticələr - yeni “Abitur” göstəriciləri əsasında həyata keçirilir. Bəzi sahələrdə isə əlavə imtahan və ya müsahibə

mərhələsi də tətbiq olunur.

Böyük Britaniyada ali məktəblərə qəbul “A-level” nəticələri, motivasiya məktubu və bəzən müsahibə vasitəsilə aparılır. Burada da qiymətləndirmə var, lakin bu, klassik çoxvariantlı test formatından fərqlənir.

Fransada məktəb buraxılış imtahanı - “baccalaureat” əsas rol oynayır. Bununla yanaşı, bəzi ixtisaslar üzrə əlavə seçim mərhələləri də mövcuddur. Yaponiyada isə yazılı imtahanlar və universitetlərin daxili qiymətləndirmə mexanizmləri qəbul prosesində mühüm yer tutur.

Bu modellərin uğurlu olmasının əsas səbəbləri aydındır: güclü nəzarət sistemi, müəllimlərə və imtahan mexanizminə yüksək etibar, eləcə də korrupsiyanın aşağı səviyyədə olması.

Azərbaycanda da illər əvvəl fərqli olub, qəbul test üsulu ilə aparılmayıb. Əvəzində şifahi imtahanlar geniş yayılmışdı. Bu isə çox vaxt subyektiv qiymətləndirməyə, tənqidi və rüsvət kimi halların artmasına şərait yaradırdı. Məhz bu problemləri aradan qaldırmaq üçün müstəqillikdən sonra test sistemi tətbiq edildi. Əsas məqsəd insan faktorunu minimuma endirmək və qəbul prosesində ədaləti təmin etmək idi.

Bu gün isə hər iki modelin üstün və zəif tərəfləri açıq şəkildə görünür. Test sistemi daha obyektiv hesab olunur, lakin bəzən əzbərciliyi təşviq edir. Testsiz üsul şagirdin bilik və bacarıqlarını daha dərinlən qiymətləndirməyə imkan versə də, şəffaflıq zəif olduqda riskli ola bilər.

Məhz buna görə bir çox

ölkə artıq qarışıq modelə üstünlük verir. Bu modellərdə test imtahanları yazılı cavablar, müsahibələr və məktəb göstəriciləri ilə birlikdə tətbiq olunur.

Təhsil eksperti Elçin Əfəndi “Yeni Musavat”-a açıqlamasında qəbul sisteminə köklü dəyişikliklərə ehtiyac olduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, əsas məsələ test üsulunun tam ləğvi deyil, mövcud formatın yenilənməsidir. Ekspert qeyd edib ki, imtahanların həm proqram baxımından çətinliyi, həm də ümumi strukturunun ağır olması repetitorlu

ğun geniş yayılmasına səbəb olub və nəticədə ailələr ciddi maddi yük altına düşüblər. O vurğulayıb ki, hazırda abituriyentlərin böyük əksəriyyəti yalnız məktəb təhsili ilə ali məktəbə qəbul ola bilmir: məktəbi bitirənlərin içərisindən cəmi bir neçə min nəfər bu biliklərlə uğur qazanır, qalanları isə hazırlıq kurslarına yönəlir. Nəticədə ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul olunan on minlərlə gəncin böyük hissəsi repetitor dəstəyindən yararlanmış olur.

Ekspert hesab edir ki, sistemdə dəyişikliklər qaçılmazdır. Onun təklifinə görə, Dövlət İmtahan Mərkəzi digər qurumlarla koordinasiyanı gücləndirərək buraxılış imtahanını - yeni qəbulun birinci mərhələsini - istiqamətlərə bölmədən bir gün ərzində təşkil

edə bilər. Bu addım həm müxtəlif qruplar arasında yaranan “asan-çətin” mübahisələrini aradan qaldıra, həm əlavə sualların hazırlanmasına ehtiyacı azalda, həm də hazırlıq prosesini daha sistemli hala gətirə bilər. Eyni zamanda nəticələrin daha tez elan olunması mümkün olar.

Elçin Əfəndi əlavə edib ki, qəbul proqramı da yüngülləşdirilməlidir. Onun fikrincə, şagirdlər 6-7 fəndən imtahan verməməli, əsas biliklər 2-3 əsas fənn üzrə qiymətləndirilməlidir. Bu modelin dünyada da tətbiq olunduğunu deyən ekspert, bəzi universitetlərdə qəbulun beynəlxalq imtahan nəticələri əsasında aparıldığını xatırladı. Türkiyə nümunəsində isə əsasən məntiq və riyaziyyat üzrə qiymətləndirmənin aparıldığını qeyd edib.

Ekspertin sözlərinə görə, çoxsaylı fənlərin bir ixtisas qrupu üzrə cəmlənməsi şagirdləri parçalanmış hazırlıq prosesinə sürükləyir. Uzun illərdir tətbiq edilən test sistemi saxlanılsa belə, onun strukturunu dəyişdirilməli, fənlərin sayı azaldılmalıdır. Alternativ olaraq, qəbul qaydaları elə qurulmalıdır ki, abituriyentlər bir və ya iki əsas fənn üzrə imtahan verərək biliklərini nümayiş etdirə bilsinlər.

O, mövcud vəziyyətin təhsilin keyfiyyətinə də təsir etdiyini bildirib. Ekspert qeyd edib ki, auditoriyalarda tələbələr böyük əksəriyyəti sərbət fikir ifadə etməkdə çətinlik çəkir, çünki sistem daha çox əzbərciliyə yönəlib. Onun fikrincə, əsas məqsəd şagirdlərə mexaniki bilik yükləmək deyil, onların düşüncə və ifadə bacarıqlarını inkişaf etdirmək olmalıdır.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Musavat”

YAP-ın qurultayı ertələnilir

Hakim partiyanın ali təcürinin martda keçirilməməsinə səbəb regional müharibənin təsiri də ola bilər

Hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) martda qurultayının keçirilməsi deyilirdi. Amma belə görünür ki, Ramazan və Novruz bayramları səbəbindən hakim partiyanın sayca VIII qurultayı apreldə olacaq. Mümkündür ki, YAP-ın ali təcürinin keçirilməməsinə regional müharibənin də təsiri olsun.

Belə ki, YAP-ın sonuncu qurultayı 2021-ci il martın 5-də keçirilib. Nizamnaməyə əsasən, partiyanın qurultayı 5 ildən bir keçirilir. Qurultaylar adətən yalnız formal təcür bir olmur - onlar həm siyasi kursun təsdiqi, həm də struktur və proqram yenilənməsi üçün əsas platformadır. Bu baxımdan, VIII qurultayın da təşkilatı və ideoloji baxımdan

müəyyən yeniliklər getirməsi gözləniləndir.

Rəsmi gündəlik açıqlanmasa da, ekspertlər qurultay

da rəhbər orqanlarda yenilənmə, partiya proqramına

əlavələr, nizamnamə islahatları və yeni strateji hədəflərin gündəmə gələ biləcəyini bildirirlər.

Qurultay həm partiyanın siyasi kursunu bir daha təsdiqləyəcək, həm də struktur və proqram baxımından müəyyən yeniliklər gətirəcək. Belə ki, rəhbər orqanlara - İdarə Heyəti və Siyasi Şuraya yeni kadrlar gətirilə, gənc və region nümayəndələrinin sayı artırılacaq, o cümlədən partiya proqramına əlavələr, sosial-iqtisadi prioritetlər, regional inkişaf, rəqəmsal transformasiya və təhlükəsizlik siyasəti ilə bağlı yeni bəndlər daxil edilə bilər. Hakim partiyanın qurultayında sürpriz dəyişikliklərin olacağı gözlənilir. İlk növbədə Tahir Budaqovun Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə təyin olunması əsas göstərilərək YAP-ın Aparat rəhbəri postuna yeni şəxs təyin olunacaq. Partiya sədri qərar qəbul edildikdən sonra vəzifəsindən sonra əsas post hesab olunan aparat rəhbəri vəzifəsinə veteran YAP-çılardan deyil, gənc partiya üzvlə

rindən birinin gətiriləcəyi deyilir.

Siyasi müşahidəçilərin fikrincə, yeni aparat rəhbərinin seçimi YAP-ın qarşıdakı dövrdə təşkilatı islahatları və struktur yenilənməsi ilə birbaşa bağlı olacaq. Bu vəzifəyə təyin olunacaq şəxsə partiyanın daxili intizamının qorunması, regional təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və seçki proseslərinə hazırlıq baxımından mühüm rol tapşırılaçaq.

Daha bir ilginclik xəbəre görə, hakim partiyanın qurultayında Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevlə bağlı məsələ ayrıca müzakirə oluna bilər.

YAP Mərkəzi Aparatının informasiya texnologiyaları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Nurlan Qələndərli sorğumuza cavab olaraq bildirib ki, qurultayla bağlı qərar qəbul edildikdən sonra ictimaiyyətə açıqlama veriləcək.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
Musavat.com

Martın 17-də Milli Məclisin növbəti plenar iclası spiker Sahibə Qafarovanın sədrliyi ilə keçirilib.

Cari məsələlərin müzakirəsi zamanı deputat Ceyhun Məmmədov Milli Məclisin iclasındakı çıxışı zamanı mənəvi məsələlərdən bəhs edib. Bildirib ki, son vaxtlar qanunvericilikdə milli-mənəvi dəyərlərə yönəlmiş təhdidlərin qarşısının alınması üçün dəyişikliklər edilməsi çox təqdirəlayiqdir. Ancaq deputat əlavə edib ki, ölkədə boşanmaların sayının sürətlə artması, əhəlinin sayında azalmanın baş verməsi, mənəvi tənəzzül bizdən daha çevik qərarların qəbul edilməsini və addımların atılmasını zəruri edir: "Bu mənada düşüncəm qeyd olunan proseslər, bütün sahələrdə baş verən sürəti dəyişikliklər preventiv tədbirlərin daha da sürətləndirilməsini zəruri edir. Əks halda, gətdikcə mənfi tendensiyaqların qarşısını almaq daha çətin olacaq".

Deputat Razi Nurullayev bildirib ki, son dövrlərdə seçicilərlə görüşləri zamanı ən çox səslənən problemlərdən biri əlillik təyinatı ilə bağlı yaranan çətinliklərdir: "Bu məsələ xüsusilə ağır xəstə insanlar və müharibə veteranları üçün ciddi narahatlıq doğurur. Onlarla insanla görüşürəm. İnsanlar bildirirlər ki, tibbi sənədlərin toplanması, müxtəlif instansiyalara müraciətlər, elektron sistemdə müraciətin göndərilməsi və qərarın verilməsini gözləmək çox vaxt aylarla çəkir. Bəzi hallarda isə vətəndaşlar aldıkları qərarla razılaşmadıkları üçün yenidən müraciət etməyə məcbur qalırlar. Bu proses həm fiziki, həm də psixoloji baxımdan onsuz da çətin vəziyyətdə olan insanlar üçün əlavə yük yaradır. Xüsusilə diqqətçəkən məqam odur ki, bu problemlərlə müharibə veteranları da üzləşir. Sağlamlığını itirmiş insanlar bəzən uzun müddət əlillik dərəcəsinin müəyyən olunmasını gözləyir və ya qərarla bağlı suallar yaranır. Cəmiyyətdə və sosial şəbəkələrdə yayılan müraciətlər də göstərir ki, bu məsələ tək-tək hallar deyil, daha geniş bir problemin əlamətidir. Əlbəttə, etiraf etməliyəm ki, son illər sosial müdafiə sahəsində mühüm islahatlar həyata keçirilib. Əlilliyin təyin olunması prosesinin elektronlaşdırılması şəffaflığın artırılması baxımından vacib addım idi. Lakin praktiki-kada görünür ki, mexanizm hələ də bütün hallarda vətəndaş üçün rahat və operativ işləyir bilmir".

İclasda Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində və "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılıb. Layihə barədə Elm və təhsil komitəsinin sədri Anar İsgəndərov məlumat verib. Çıxış edən **deputat Vüqar Bayramov** təklif edib ki, həmin maddə üzrə sertifikatlaşdırmaya cəlb edil-

Parlamentdə müəllim balı müzakirələri

Ən azı iki dəfə sertifikatlaşdırmadan keçmiş şəxslərin yenidən imtahanlara cəlb olunmaması təklif edildi

məyən vətəndaşlarımızın siyahısına baxılıb genişləndirmə aparılsın: "Müzakirə etdiyimiz layihə üzrə incəsənət sektorunda beynəlxalq müsabiqə qaliblərinin sertifikatlaşdırmadan azad edilməsi məqsəduyğundur". Eyni zamanda məcləsin 67-ci maddəsində 3 dəfə deyil, ən azı 2 dəfə sertifikatlaşdırmadan keçmiş şəxslərin sertifikatlaşdırmaya cəlb olunmamasını təklif edərdim. Razılıq ki, 2 dəfə sertifikatlaşdırmadan uğurla keçmək təhsil müəssisəsində keyfiyyətli təhsil vermək üçün kifayət edir. Həmin şəxslərin yenidən 3-cü dəfə sertifikatlaşdırmaya cəlb edilməsinə xüsusi ehtiyac qalmır. Digər tərəfdən, mövcud qaydalara əsasən, imtahan mərhələsində 30-50 bal toplayanların əməkhaqqı 10.0, 51-60 ballıq təhsil verən sertifikatlaşdırma-ya cəlb edilməsinə nəzərə alaraq, bu qaydaların da dəyişdirilməsi məqsəduyğundur. İmtahanlarda 51 baldan deyil, 80 faizindən daha çoxunu toplayanların maaşlarının sonuncu pillə, yəni 35 faiz artırılması uyğun olardı. Bu halda 48 və daha çox bal toplayan müəllimlərdə maaş artımları 35 faiz olar ki, bu da sözügedən sektorda əməyin daha yaxından qiymətləndirilməsinə imkan verə bilər. Hazırda 48-51 ballar toplayan müəllimlərdə əməkhaqqı artımı 35 deyil, 10 faizdir. Mövcud qaydalarla 83 faiz, yəni 50 bal toplayan müəllimin maaşı 10 faiz, cəmi 1 bal

çox toplayanını isə 35 faiz artırılır. Beynəlxalq qiymətləndirmə standartlarına uyğun olaraq, 80 faizdən daha çox nəticə göstərənlərin maaşlarının 10 deyil, 35 faiz artırılması məqsəduyğundur".

2000-ci il 21 iyun tarixli Protokolla təsdiq edilmiş "Müstəqil Dövlətlər Birliyinin İcraiyyə Komitəsi haqqında Əsasnamə"yə dəyişikliklər edilməsinə dair Protokol'un təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı **deputat Qüdrət Həsənzadə** bildirib ki, dövlətlər də insanlar kimidir, bəzən layiq olduqlarından artıq qiymət verildə, onlara diqqət göstərildə bunu heç də hər zaman düzgün başa düşmürlər: "Ona görə də Rusiya ilə açıq danışmaq lazımdır ki, siz doğrudanmı dediyiniz kimi, bu MDB dövlətlərinin daha yaxından inteqrasiyasını istəyirsiniz? Miqrantların uşaqlarının təhsil alması ilə bağlı problem yaranıb. İndi Rusiyaya gedənlər bilirsiniz ki, 4 gün öncədən xüsusi internet portallarında qeydiyyatdan keçməlidirlər. Sonra uşaqları müəyyən yaşa çatandan sonra onların orada qalmaq problemləri ilə bağlı xeyli dərəcədə əlavə maneələr yaranıb. Bütün bunların hamısını aydınlıq gətirilməlidir. Yeni örtülü bazar, dostluğu pozar. Mən özüm həmişə Rusiya ilə sıx əməkdaşlığın tərəfdarı olmuşam, MDB çərçivəsində daha sıx əməkdaşlığın bu gün də tərəfdarıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda bir açılımlıdır. Biz hətta Avrasiya məkanında Türkiyə və

İranın da daxil olduğu və MDB ölkələrinin iştirakı ilə yeni bir Avrasiya İttifaqı qurma-lyıq ki, orada ümumi bazar yaradılsın, insanlarımız üçün biz biznes mühiti əldə edək, ölkəmiz daha sürətlə inkişaf edə bilsin. Amma hesab edirəm ki, bu məsələlərlə bağlı biz Rusiya ilə ciddi danışıqlar aparmalıyıq".

Q.Həsənzadə **deputat Razi Nurullayev** **daha sonra** **Musavat.com-a istinadən ciddi problemlərdən birinə diqqət yönəldib**: "Elə bu gün səhər mən "Yeni Müsavat" qəzetinin internet portalında oxudum ki, orada bir azərbaycanlı miqrantın əmlakı əlindən necə alınır, o, necə təhqir olunur və s. Bu məsələlərlə bağlı bizim müvafiq dövlət orqanları müəyyən addımlar atmalıdır. İndi rus dili tələbi ilə çıxış edirlər ki, guya bizim oraya tikintidə işləməyə gedən insanlar rus dilini bilməlidir. O biri tərəfdən mətbuatda oxuyuruq ki, Rusiya Hindistandan, başqa ölkələrdən minlərlə insanı orada əmək bazarına cəlb edir. Hindistandan gələnlər rus dilini bilirlər? Əlbəttə ki, yox. Amma bu məsələlər barədə düşünürəm ki, müvafiq dövlət orqanları Rusiyanın müvafiq dövlət orqanları ilə iş aparmalıdır, həm də bu məsələ MDB çərçivəsində çox ciddi şəkildə qaldırılmalıdır. Yeni dediyim kimi, biz seyrçi mövqeyə tutmamalıyıq. Mən düşünürəm ki, müvafiq dövlət orqanlarımız da bundan nəticə çıxarsınlar".

Daha sonra "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" qanunlara təklif edilən dəyişikliklər son oxunuşda müzakirəyə çıxarılıb. Layihə barədə **Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev** məlumat verib. Dəyişikliklərə əsasən, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul ediləndə qadınlarla bağlanan ilkin bağlanma müddəti 3 ildən 6 ayadək azaldılacaq. Qüvvədə olan "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 38.1.2-ci maddəsinə əsasən müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları üçün ilkin bağlanma müddəti müddətli həqiqi hərbi xidmətdən, ehtiyatdan daxil olanlar və qadınlar üçün 3 il müəyyən edilib. Həmin müddəə "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin 12-ci maddəsinin "b" bəndində də nəzərdə tutulub. Praktiki-kada kişi cinsli vətəndaşlar müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul olunmazdan əvvəl müddətli həqiqi hərbi xidmət keçdiklərinə görə hərbi xidmətə uyğunlaşma mərhələsini artıq başa vurmuş olurlar. Qadınlar isə müddətli həqiqi hərbi xidmət keçmədən birbaşa müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmətə qəbul edildiklərinə görə ilkin mərhələdə hərbi xidmət şəraitinə uyğunlaşmada çətinliklərlə üzləşirlər. Qadınlarla dərhal 3 illik ilkin bağlanmanın bağlanması onların uyğunlaşma

dövrünü keçmədən uzunmüddətli öhdəlik götürməsinə səbəb olur ki, bu da sonradan əsasən ailə vəziyyəti və digər obyektiv səbəblərlə hərbi xidmətdən vaxtından əvvəl ehtiyata buraxılmaları ilə nəticələnir və kadr sabitliyinə mənfi təsir göstərir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, qanun layihəsində qadınlarla bağlanan ilkin bağlanma müddətinin 3 ildən 6 ayadək azaldılmasını nəzərdə tutan müddəanın əlavə edilməsi təklif olunur. Bildirilib ki, bu dəyişiklik qadın hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə uyğunlaşma imkanlarının artırılmasına, kadr axınının azaldılmasına və hərbi xidmətin təşkilinin səmərəliliyi-

nin yüksəldilməsinə xidmət edəcək.

Müzakirələrdən sonra layihə səsverməyə qoyularaq üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

İclasda İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirə olunub. Musavat.com bildirir ki, layihə barədə **deputat Kamal Cəfərov** məlumat verib. Bildirilib ki, sənədə əsasən, uşaqlara, o cümlədən uşaqların bir-birinə qarşı davamlı təzyiq və aqressiv davranışının qarşısının alınmamasına görə cərimə tətbiq ediləcək. Layihəyə görə, təhsil, tibb, sosial xidmət, idman, istirahət mədəniyyət, müəssisələrində və penitensiar müəssisələrdə uşaqlara, o cümlədən uşaqların bir-birinə qarşı davamlı təzyiq və aqressiv davranışının qarşısının alınmamasına görə fiziki şəxslər 300 manatdan 400 manatadək məbləğdə, vəzifəli şəxslər 500 manatdan 600 manatadək məbləğdə cərimə ediləcək. Həmçinin uşaqların zorakılıq hərəkətlərinin əlamətlərinin aşkar edilməsi barədə məlumatın verilməsinə görə cərimə tətbiq ediləcək. Qanun layihəsinə əsasən, uşaqların zorakılıq hərəkətlərinin əlamətlərinin aşkar edilməsi barədə məlumatın valideynlər (onları əvəz edən şəxslər), habelə uşaqlara nəzarəti həyata keçirmək vəzifəsini daşıyan təhsil, tibb, sosial xidmət, idman, mədəniyyət, istirahət müəssisələrinin və penitensiar müəssisələrin işçiləri tərəfindən aidiyyəti hüquq müəhafizə orqanlarına və ya ərazi üzrə aidiyyəti uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə yerli komissiyaya verilməsinə görə fiziki şəxslər 200 manatdan 300 manatadək məbləğdə, vəzifəli şəxslər 400 manatdan 600 manatadək məbləğdə cərimə ediləcək.

Müzakirələrdən sonra məsələ səsverməyə qoyularaq birinci oxunuşda qəbul edilib.

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Deputat Tahir Rzayevin Milli Məclisdə avtomobillərin yoldan keçən hər piyada üçün dayanmasını qəbul edilməz hesab etməsi cəmiyyətdə narazılıq yaradıb. Tahir Rzayev Bakıda tıxac probleminin hələ tam həll olunmadığını deyərək, problemin "ustacasına" həllini tapıb. Millət vəkili sözünə görə, piyada keçidi qaydalarında müəyyən dəyişiklikləri nəzərdən keçirmək lazımdır.

Xüsusilə o, piyadaların yalnız 8-10 nəfərlik qrupla yol kənarında toplaşdıqdan sonra keçməsinə icazə verilməsini təklif edib. "Yoldan keçən hər bir şəxs üçün avtomobillərin saxlanması qəbul edilməzdir və mən inanıram ki, piyadaların yalnız 8-10 nəfər yol kənarında toplaşdıqdan sonra keçməsinə icazə verilməlidir", - deputat qeyd edib. Yol hərəkəti qaydalarının əsas məqsədi insan həyatını və təhlükəsizliyini qorumaqdır. Piyadanın hüququnu məhdudlaşdırmaq və onu qrup halında gözləməyə məcbur etmək isə müasir şəhər nəqliyyatı prinsiplərinə uyğun deyil. Bakıda tıxac probleminin mövcudluğu dənilməzdir. Lakin bu problemi piyadaların hüquqlarını məhdudlaşdırmaqla deyil, infrastrukturun yaxşılaşdırılması, yeraltı və yerüstü keçidlərin artırılması, ağıllı işıqfor sistemlərinin tətbiqi kimi tədbirlərlə həll etmək daha məntiqlidir. Unutmaq olmaz ki, şəhər yalnız avtomobillər

Deputatın "piyada" açıqlaması

Ekspert: "Təsəvvür edin ki, paytaxtın sıx küçələrində insanlar yol kənarında dayanıb 8-10 nəfər olmağı gözləyir..."

üçün deyil, ilk növbədə insanlar üçündür. Buna görə də istənilən təşəbbüs piyadaların təhlükəsizliyi və rahatlığı prinsipi əsasında qiymətləndirilməlidir. "Yolu keçmək üçün 10 nəfər gözlə" ideyası tıxacın yox, düşüncənin problemli olduğunu göstərir.

Tanınmış vəkil Cavad Cavadov "Yeni Müsavat"a deyib ki, Milli Məclisdə piyadalarla bağlı səslənən təklif tı-

xac probleminə alternativ yanaşma kimi təqdim olunsada, hüquqi və təhlükəsizlik baxımından ciddi suallar doğurur. "Əvvəla, yol hərəkəti qaydalarının fəlsəfəsi çox sadədir. Prioritet insan həyatıdır. Piyada-yol hərəkətinin ən zəif və ən müdafiəsiz iştirakçısıdır. Ona görə də dünyanın bütün inkişaf etmiş şəhərlərində qaydalar məhz piyadanın qorunması üzərində qurulur. Səsləndir-

rilən təklif bu prinsipi tərsinə çevirir - avtomobili mərkəzə qoyur, insanı isə gözləyən tərəfə çevirir. Bu, nə müasir şəhər planlaşdırma, nə də beynəlxalq təcrübəyə uyğundur. İkinci məsələ praktik tərəfidir. Təsəvvür edin ki, paytaxtın sıx küçələrində insanlar yol kənarında dayanıb 8-10 nəfər olmağı gözləyir. Bu, nə verəcək? Birincisi, vaxt itkisi. İkincisi, insanlar səbirsiz davran-

naraq qaydanı pozmağa başlayacaq. Üçüncüsü, bu, kaos yaradacaq. Çünki hər kəs eyni anda toplaşmayacaq. Nəticədə, nə tıxac azalacaq, nə də təhlükəsizlik artacaq. Əksinə, nizamsız keçidlər çoxalacaq. Əslində isə problem qaydada deyil, onun icrasında və infrastrukturdadır. Bakı şəhərində əsas çatışmazlıqlar piyada keçidlərinin sayının və elçatənliyinin yetərli olmaması, yeraltı və yerüstü keçidlərin düzgün yerləşdirilməməsi, işıqforların "ağıllı sistem" əsasında işləməməsi, sürücülərin piyadaya hörmət mədəniyyətinin aşağı səviyyədə olması kimi problemlərdir. Əgər bu problemlər həll olunmadan piyadanın üzərinə əlavə məhdudiyyət qoyulursa, bu, effektiv yox, populist yanaşma kimi görünür".

Vəkil məsələnin hüquqi aspektinə də toxunub: "Mövcud qanunvericiliyə görə, piyada keçidində piyada üstünlüyə malikdir. Bu, təsadüfi norma deyil. İllərlə formalaşmış təhlükəsizlik standartlarının nəticəsidir. Bu

prinsipi dəyişmək üçün ciddi elmi əsaslandırma, statistika və pilot layihələr lazımdır. Ən vacib məqam - şəhər kim üçündür? Əgər cavab insandır, o zaman bütün qərarlar da bu prinsipə xidmət etməlidir. Avtomobil rahatlığı insan təhlükəsizliyindən üstün tutula bilməz. İnkişaf etmiş şəhərlərdə artıq tendensiya əksinədir - mərkəzlər avtomobillərdən təmizlənir, piyada zonaları genişləndirilir. Yeni səslənən təklif tıxac probleminin kökünə toxunmur. Bu, simptomu idarə etmək cəhədidir, amma xəstəliyin özünü müalicə etmir. Əksinə, belə yanaşmalar cəmiyyətdə haqlı narazılıq yaradır və göstərir ki, biz hələ də nəqliyyat siyasətində prioritetləri düzgün müəyyən etməmişik".

Vəkil Bakıda daha çox keçid, daha ağıllı işıqfor, daha ciddi nəzarət və ən əsası isə insan həyatını mərkəzə qoyan yanaşmanın vacib olduğunu vurğulayıb.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Ölkədə xarici qoyunların sayı artır

Rəsmi statistikaya əsasən, bu ilin 1 yanvarına ölkədə inək və camışların sayı 2025-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 17,1 min, qoyun və keçilərin sayı isə 138,7 min baş azalıb

Azərbaycanda ot qiy-mətlərinin növbəti dəfə bahalaşması yerli istehsalda tənəzzülü yenidən gündəmə daşıyıb.

Hazırda Azərbaycana gətirilən cins heyvanların (həm iribuynuzlu, həm də xırdabuynuzlu) dəyərinin ödənməsinə dövlət dəstək verir: xarici ölkələrdən gətirilmiş damazlıq heyvanlar fermerlərə 60 faiz dövlət güzəştli ilə satılır. Fermer 25 faiz ilkin ödəniş etməklə damazlıq heyvan alır, qiymətin 60 faizini dövlət ödəyir, qalan 15 faizi isə 3 il müddətinə kreditləşdirilir. Lakin qoyunçuluq sahəsində bu dəstək mexanizmindən istifadə edənlərin sayı barmaqla sayılacaq qədərdir. Çünki gətirilən cins qoyunların saxlanması üçün şəraitin təmin olunması ciddi problem olaraq qalır. Belə qoyunlar xüsusi baxım, qidalanma tələb edir. Bu şərtləri təmin etmək üçün Azərbaycanda yem bazası çox məhduddur, xaricdən idxal olunan yem isə baha başa gəlir.

Məlumdur ki, Azərbaycanda heyvan sayı sürətlə azalır. Rəsmi statistikaya əsasən, bu ilin 1 yanvarına ölkədə inək və camışların sayı 2025-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 17,1 min baş azalmaqla 1 milyon 207,1 min başa, qoyun və keçilərin sayı isə 138,7 min baş azalmaqla 6 milyon 757,8 min başa

şa düşüb. Bu azalma hələ xaricdən yüz minlərlə idxal fonunda qeydə alınır. Belə ki, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, 2025-ci ildə Azərbaycana 33 milyon 52 min dollar dəyərində 306 min 591 baş diri qoyun idxal edilib. Bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə dəyər baxımından 14 milyon 965 min dollar və ya 82,7 faiz, say baxımından isə 124 min 768 baş və ya 68,6 faiz çoxdur. 2024-cü ildə Azərbaycana 18 milyon 87 min dollar dəyərində 181 min 823 baş diri qoyun idxal olunmuşdu.

Diri qoyun idxalı ilə yanaşı ölkəyə qoyun ətinin idxalında da kəskin artım var. 2025-ci ildə Azərbaycan Monqolustan, Rusiya, Böyük Britaniya,

Somali və Yeni Zelandiyadan 3,3 milyon dollar dəyərində 638,4 ton qoyun əti idxal edib. Bu, 2024-cü ilə müqayisədə dəyər baxımından 81 faiz, həcm baxımından isə 41 faiz çoxdur.

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi rəsmilərinin verdiyi məlumata görə, hazırda Azərbaycanda qoyunçuluq üzrə 14 genofond var və nazirlik onların sayının artırılmasına dəstək verir. Bunlar "Qala", "Qarabağ", "Qaradolaq", "Bozaq" cinsləridir. Onlar fermalarda yerli qoyun cinsləri ilə çarpazlaşdırılaraq ilkin mələzlər əldə edilib. Məqsəd həm süd, həm də ətlik qoyunların yetişdirilməsi idi. Lakin üstündən 4 il keçib, ölkədə ətlik qoyun çatışmazlığı yaranıb.

Bu çatışmazlığı isə xaricdən idxalla aradan qaldırırlar. Məhz xaricdən diri qoyun idxalının hesabına rəsmi statistika qoyun əti istehsalında davamlı artım nümayiş etdirir: məsələn, 2024-cü ildə bir il əvvəlki 88,9 min tona qarşı 89,7 min ton qoyun əti istehsalı rəsmiləşib.

Onu da qeyd edək ki, Qarabağ torpaqları işğaldan azad olunduqdan sonrakı 3 il ərzində ölkə rəsmiləri dəfələrlə bu bölgənin qoyunçuluq üçün çox yararlı olduğunu, xüsusilə sürülərin Kəlbəcər, Laçın yaylaqlarına köçürülmə imkanının qoyunçuluqda inkişafa səbəb olacağını elan ediblər. Hətta bu istiqamətdə müəyyən hesablamalar aparılmasına da rast gəlinib. La-

kin Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatından aydın olur ki, bu gözləntilər özünü doğrultmayıb. 2024-cü ilin sonuna Azərbaycanda qoyunların sayında sürətli azalma davam edib. Həmin il üçün yalnız Xocalı, Xocavənd, qismən Ağcabədi rayonunda qoyunların sayında artım qeydə alınıb. Qalan bütün rayonlar üzrə azalma davam edib.

Bundan əlavə, ölkəyə cins qoyunların gətirilməsi prosesi dayanıb. Hər halda, son 3 ildə rəsmi statistika diri qoyun idxalının yalnız Gürcüstan və Rusiyadan baş verdiyini qeydə alır. Bu ölkələr isə cins qoyun ixracı ilə məşğul olmurlar.

Beləliklə, Azərbaycanda heyvandarlıq, xüsusilə qoyunçuluq tənəzzüldə qalmaqda davam edir. Bu şəraitdə ətə olan tələbat xaricdən diri heyvan idxalını stimullaşdırır. Bu isə öz növbəsində ətin bir sıra hallarda əsassız bahalaşmasına səbəb olur. Belə ki, quru sərhədlərin bağlanması xaricdən diri mal-qoyun idxalının məhdud bir qrupun əlində cəmləşməsi ilə nəticələnib. Həmin qrupun Gürcüstan və Rusiyadan ucuz qiymətə alıb gətirdiyi kiçik quzu və buzovlar Azərbaycanda yeməkdə məhdud qrupun fermerlərində 8-12 aylıq qədər bəslənir, daha sonra kəsime verilir. Həmin inhisarçı qruplar ölkə daxilində heyvandarlığın bitkiçiliyin xeyrinə sıxışdırılması nəticəsində heyvan sayının azalmasına

dan sui-istifadə edərək, qiymətləri bir çox hallarda əsas olmadan qaldırırlar. Yüksək inflyasiya şəraitində gəlirlərinin daha çox hissəsini ərzağa xərcləməli olan vətəndaş isə bu bahalaşmadan narazıdır. Əhəlinin narazılığı fonunda Azərbaycanda ötən ildən heyvanların kəsim yaşına məhdudiyyət qoyulması kimi absurd təklif dövrüyyəyə buraxılıb. Nazirlər Kabinetinin Milli Məclisə təqdim etdiyi hesabatdan aydın olur ki, hökumət, daha doğrusu, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi həmin təşəbbüsə hüquqi don geyindirmək niyyətindədir. Agentliyin hazırladığı və artıq hökumətin müzakirəsində olan "Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2026-2032-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nda Azərbaycanda heyvan kəsiminə yaş məhdudiyyətinin qoyulması nəzərdə tutulur. AQTA-da hesab edirlər ki, Azərbaycan əhalisi yüzillər boyu formalaşmış qidalanma mədəniyyətini dəyişərək, qoyunları 6-12 aylıq olanda deyil, 12 aylıqdan yuxarı yaşda kəsib yeməlidir. Halbuki dünyada hökumətlər bunun əksi üçün çalışırlar: əhalini qida dəyəri daha yüksək, insan orqanizmi tərəfindən daha rahat həzm oluna biləcək ətlə təmin etmək. Hansı ki, belə 6-12 aylıq qoyunlarda, 12-18 aylıq iribuynuzlu heyvanda olur...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Ötən həftəsonu ABŞ Kino Akademiyası "Oskar" üzrə növbəti mükafatlandırma mərasimi keçirib. Gözləndiyi kimi, bu ilin favoritləri "Döyüş ardınca döyüş" və "Günahkarlar" olub.

"Oskar" dünya kino sənayesinin ən nüfuzlu və prestijli mükafatlarından biridir. Bu mükafat kino sənayesində ən yaxşı filmləri, aktyorları, rejissorları və digər yaradıcı şəxsləri qiymətləndirmək məqsədilə təqdim olunur. Mükafat hər il ABŞ-də keçirilən möhtəşəm mərasimdə təqdim edilir və kino dünyasının ən mühüm hadisələrindən biri hesab olunur.

Amerika Kino Akademiyasının ilk mükafatlandırma mərasimi 16 may 1929-cu ildə "The Hollywood Roosevelt Hotel" hotelində baş tutub. Cəmi 15 dəqiqə davam edən tədbirdə təxminən 250 nəfər iştirak edib. Maraqlıdır ki, həmin vaxt mükafat hələ "Oskar" adlanmırdı. Bu ad yalnız 1939-cu ildə rəsmi şəkildə qəbul edilib.

"Oskar" adının mənşəyi isə məlum deyil.

Mükafatın niyə "Oskar" adlandığı ilə bağlı dəqiq fikir yoxdur. Aktrisa Bett Deyvis iddia edirdi ki, heykəlcik ona həyat yoldaşı Harmon Oskar Nelsonu xatırladı. Daha məşhur versiyaya görə isə bu ad Kino Akademiyasının gələcək icraçı direktoru Marqaret Herrik tərəfindən verilib. Belə ki, o, 1931-ci ildə heykəlciyin dayısı Oskara bənzədiyini demişdi.

Heykəlciyin ölçüləri və tarixi

"Oskar" heykəlciyinin hündürlüyü 33,5 sm, çəkisi isə təxminən 3,85 kq-dır.

Əvvəllər o, bürüncdən hazırlanırdı. Lakin ikinci Dünya müharibəsi dövründə metal çatışmazlığı səbəbindən 1941-1945-ci illərdə mükafatlar gipsdən hazırlanırdı. Müharibədən sonra qaliblərə metal variantları təqdim olundu.

Heykəlciyin dizaynını Sedrik Gibbons hazırlayıb - qılınc tutan və kinolent üzərində dayanan cəngavər obrazı.

Model kimi isə meksikalı rejissor və aktyor Emilio Fernandes seçilib.

"Oskar" haqda daha bir maraqlı fakt. Belə ki, mükafatlandırma heç-heçə mümkündür. Bu çox nadir baş verə də, səsvərmə heç-heçə mümkündür. Məsələn, 1969-cu ildə "Ən yaxşı qadın rolu" mükafatı Kettrin Hepbern və Barbra Streysand arasında bölüşdürülüb.

Yeganə istisna "Ən yaxşı film" nominasiyasıdır - burada heç-heçə mümkün deyil.

1939-cu ildə Hetti MakDeniel "Küləklə sovrulanlar" fil-

"Oskar" - "O əjdahadan bizdə niyə yoxdur" sualı

1995-ci ildə Rüstəm İbrahimbəyovun "Ən yaxşı xarici dildə film" kateqoriyasında mükafata layiq görülməsi hələ də birinci və sonuncu hesab olunur...

mindəki roluna görə "Ən yaxşı ikinci planda qadın aktrisa" mükafatını qazanan ilk qara-dərili kimi tarixə düşüb. Lakin o, ağdərililərlə eyni teatrın arxasında oturmağa məcbur olub.

"Oskar" tarixində ən uzun ayaq üstə alqışlar 12 dəqiqə davam edib. 1952-ci ildə səssiz kino əfsanəsi Çarli Çaplin "Limelight" filminin premyerası üçün ABŞ-dən Londona səyahət edib. Gedişindən bir gün sonra hökumət əleyhinə fəaliyyət şübhələri səbəbindən

ABŞ-yə geri qayıtmasına icazə verilməyib. Çaplin Avropada qalıb və İsveçrənin qərbindəki Veveydə məskunlaşıb. Ona ABŞ-yə qayıtması üçün 1972-ci ildə qısamüddətli səfər üçün viza verildi. Həmin il o, "kinonun bir sənət növü kimi qurulmasındakı əvəzsiz töhfəsinə" görə fəxri "Oskar"a layiq görüldü. Tamaşaçıları Çaplini 12 dəqiqə davam edən ayaq üstə alqışladılar.

Uolt Disney isə ən çox "Oskar" qazanan rekordçu olaraq qalır. Uolt Disney 59

nominasiyadan 25 mükafatı (o cümlədən kinematografiyada görkəmli nailiyyətlərə görə üçü) var. O, ilk mükafatını 1932-ci ildə "Çiçəklər və Ağaclar" qısametrajlı animasiya filminə görə qazanıb. Daha sonra animator demək olar ki, hər il nominasiyalar alıb. 1938-ci ildə akademiya Uolta "Qar Ağ və Yeddi Cırdan" filminə görə xüsusi mükafat verdi. Bu mükafat bir adi ölçülü heykəlcikdən və yeddi kiçik heykəlcikdən ibarət idi.

"Oskar"ı satmaq olar - amma şərtlərlə

1950-ci ildən qaydaya əsasən, qalib və ya onun varisləri heykəlciyi satmaq istədikdə, əvvəlcə onu Kino Akademiyasına 1 dollar qiymətinə təklif etməlidirlər. Lakin istisnalar da olub. Məsələn, Orson Uells "Oskar"ı Vətəndaş Keyn filmi üçün almışdı. 2011-ci ildə onun varisləri bu heykəlciyi 861 542 dollara satıblar və məhkəmədə sübut ediblər ki, Uells belə bir öhdəlik sənədi imzalamayıb.

"Oskar" Azərbaycan kino-

Azərbaycan kinosunun "Oskar"la ən böyük əlaqəsi məşhur ssenarist və prodüser mərhum Rüstəm İbrahimbəyovun adı ilə bağlıdır. O, Nikita Mixalkovla birlikdə yazdığı "Burnt by the Sun" ("Günəşdən usanmışlar") filmi ssenarisinə görə böyük uğur qazanıb. Film 1995-ci ildə "Ən yaxşı xarici dildə film" kateqoriyasında "Oskar" mükafatını qazanıb. Bu, azərbaycanlı müəllifin "Oskar"la bağlı ən böyük nailiyyətlərindən hələ ki birinci və sonuncusu hesab olunur.

□ "Yeni Müsavat"

"Tarixi-nadiri axıra qədər oxumuşam, amma..."

"Mədəniyyət haqqında" qanun layihəsinə iradlar

Fəzail İbrahimli

Milli Məclisdə "Mədəniyyət haqqında" qanun layihəsində yazılan "mədəni və yaradıcı sənayenin istifadə olunması" ifadəsinin düzgünlüyü geniş müzakirəyə səbəb olub.

Layihənin ilk oxunuşunda deputat Erkin Qədirli, vitse-spiker Rafael Hüseynovun iradından sonra Milli Məclis üzvləri Hikmət Babaoğlu, Elçin Mirzəbəyli, Tahir Mirkişili, Fəzail İbrahimli də bu terminə

iradlarını bildiriblər.

Hikmət Babaoğlu deyib ki, "yaradıcı sənaye" yox, "yaradıcılıq sənayesi" terminindən istifadə olunmalıdır.

Tahir Mirkişili isə məsələyə iqtisadçı kimi yanaşaraq qeyd

edib ki, Azərbaycan dilində həm "sənaye", həm də "sənayesi" sözləri işlədilir və bunlar fərqli mənə çalarlarına malikdir.

Deputat qeyd edib ki, əgər "sənaye" sözü istifadə olunarsa, onun qarşısında həmin sahənin xarakterini ifadə edən söz gəlir.

"Lakin "mədəni sənaye" ifadəsi işlədikdə belə bir tə-

əssürat yaranır ki, sanki sənaye prosesinin daxilində baş verən hadisələr "mədəni" xarakter daşıyır. Bu isə sual doğurur: bəzə qeyri-mədəni sənaye də varmı? Digər tərəfdən, "sənayesi" sözü işlədikdə, bu, konkret sahəyə aid məhsulların istehsal olunduğu sənaye mənasını verir. Mən dilçi deyiləm, lakin iqtisadçı kimi hesab edirəm ki, əgər konsepsiyaya zidd deyilsə və qanunvericilik baxımından mümkündürsə, "mədəniyyət və yaradıcılıq sənayesi" ifadəsinin işlədilməsi daha düzgün və məqsədəuyğun olar", - o qeyd edib.

Fəzail İbrahimli qanun layihəsinin müəllifini yazdığına da irad kimi bildirib: "Bundan əlavə, fikir verin bir neçə budaqlı tabeli müəllif cümlə istifadə olunur və bu cümlələrin heç birinin arasında qarışıqlıq əlaqə yoxdur. Cümləni oxuyandan sonra heç nə başa düşmürsən.

Kim necə istəyir elə yazsa bilməz, dilin tələbləri var. Mədəni yox, mədəniyyət sənayesi yazılmalıdır. Qaldı ki, digər hissələrə, ayrı-ayrı hissələrə bölüb "sən nə istəyirsən" sualına cavab verilməlidir".

"Deyir mən "Tarixi-nadiri" axıra qədər oxumuşam, bunu başa düşmürəm. Cümlələr yerində deyil, fikirlər tamamlanmır, Azərbaycan dilinin tə-

ləbləri pozulur, mahiyyət və fəlsəfə qalmaqda fikr və ifadələri düzəltmək lazımdır", - F. İbrahimli sonda qeyd edib.

Mədəniyyət nazirinin müavini Sədaqət Yusifova isə bildirib ki, "mədəni və yaradıcı sənayələr" anlayışı yeni deyil. Belə ki, "Azərbaycan mədəniyyəti - 2020" konsepsiyasında, 2020-ci illər üçün sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında, eləcə də Nazirlər Kabinetinin mədəni və yaradıcı sənaye sahələrinə aid fəaliyyət növləri, xidmət və məhsullar siyahısında bu anlayışdan geniş istifadə olunub: "Vaxtilə bu termin tətbiq edilərkən UNESCO-nun statistika metodologiyasına istinad edilib. Ola bilər ki, tərcümə zamanı müəyyən uyğunsuzluqlar yaranıb, lakin artıq bu anlayış qanunvericilik praktikasında möhkəmlənib. Əgər hazırda qanunvericilikdə həmkarımızın təklif etdiyi dəyişikliklər qəbul edilərsə, digər normativ aktlarda da dəyişikliklərin aparılması zərurəti yaranacaq ki, bu da uzunmüddətli prosesdir.

Ümumilikdə, qanunvericilik texnikasına yenidən baxılmasına ehtiyac var. Çünki yüzlərlə qanunda dil və qrammatik normalara tam riayət olunmasa da, kontekst baxımından mətnlər anlaşılandır".

"Deyir mən "Tarixi-nadiri" axıra qədər oxumuşam, bunu başa düşmürəm. Cümlələr yerində deyil, fikirlər tamamlanmır, Azərbaycan dilinin tə-

Dərman vasitələrinin idxal olunduğu ölkələri sıralayan zaman ilk beşlikdə Türkiyə, Almaniya, Fransa, Rusiya və İtaliyanın yer aldığı müəyyən edilib. Modern.az xəbər verir ki, bu barədə Analitik Ekspertiza Mərkəzinin (AEM) direktoru Murad Süleymanov bildirib. O qeyd edib ki, aparılmış məlumat analizlərinə əsasən ötən il ərzində müxtəlif xarici ölkələrdən respublikamıza ümumi miqdarı təqribən 196 milyon qutu dərman vasitəsi idxal edilib.

Qeyd edək ki, 2025-ci ilin rı Klinikasının baş həkimi Yanvar-sentyabr aylarında Zülfüqar Yusifov "Yeni Mü-

həm istehsalın davamlılığını təmin edər, həm də ölkəyə əlavə valyuta axını yaradar.

Digər tərəfdən, nəzərə almaq lazımdır ki, dərman vasitələrinin idxalı bütün dünyada geniş yayılmış praktikadır. Heç bir ölkə bütün dərman növlərini tam şəkildə özü is-

edən sahədir. Ona görə də dərhal kütləvi istehsalı id-xaldan asılılığı minimuma endirmək Azərbaycan kimi bazar həcmi məhdud olan ölkə üçün çətin görünür".

İqtisadçı vurğulayıb ki, bununla belə, çıxış yolları mövcuddur: "İlk növbədə,

Nüvə qəzası və radiasiya zamanı lazım olanlar

Nüvə qəzası və ya güclü radiasiya sızması zamanı əsas məqsəd orqanizmi radioaktiv maddələrdən qorumaq və təsiri azaltmaqdır.

Nüvə və radiasiya böhranı zamanı lazım olan əsas preparatlar:

Radiasiya qəzası zamanı bəzi dərman və preparatlar bədəni radioaktiv maddələrin təsirindən qismən qorumağa kömək edə bilər.

Medicina.az xəbər verir ki, bu preparatlar adətən fəvqəladə vəziyyət ehtiyatlarında saxlanılır və bir çoxu dövlət tərəfindən əhaliyə verilməlidir.

1. Kalium yodid (Yod tabletləri)

Bu preparat qalxanabənzər vəzi radioaktiv yoddan qoruyur.

Radiasiya zamanı havaya radioaktiv yod yayılır və o, insanın qalxanabənzər vəzində toplanır.

Kalium yodid qəbul edildikdə vəzi adi yodla "doldurur" və radioaktiv yodun yığılmasının qarşısını alır.

2. Aktiv kömür

Aktiv kömür bəzi radioaktiv maddələrin bağırsaqlardan sovrulmasını azalda bilər və zəhərlənmələrdə istifadə olunur.

3. Prussiya mavisi preparatı

Bu maddə xüsusilə sezium və tallium kimi radioaktiv elementlərin bədənə çıxarılmasına kömək edir.

4. DTPA preparatları

Bu preparatlar plutonium, amerisium və kuryum kimi ağır radioaktiv metalların bədənə xaric edilməsinə kömək edən xüsusi tibbi vasitələrdir.

5. Qan və immun sistemi üçün dəstək dərmanları

Güclü radiasiya sümük iliynə təsir edə bilər. Buna görə həkimlər bəzən:

- antibiotiklər
- immun sistemi stimullaşdıran dərmanlar
- qan hüceyrələrini artıran preparatlar təyin edə bilərlər.
- Mütəxəssislər bildirir ki, belə vəziyyətlərdə ən effektiv qorunma üsulları bunlardır:
- qapalı və qalın divarlı binada sığınmaq
- pəncərə və havalandırmanı bağlamaq
- çöl geyimlərini çıxararaq yuyunmaq
- təmiz su və qida istifadə etmək
- rəsmi qurumların göstərişlərinə əməl etmək.

Bu preparatlar yalnız həkim və ya fəvqəladə xidmətlərin göstərişi ilə istifadə olunmalıdır. Özbaşına qəbul edilməsi təhlükəli ola bilər.

tərməlidir. İxrac potensialı nəzərə alınmadan qurulan istehsal sahəsi ya subsidiyalardan asılı vəziyyətə düşəcək, ya da, ümumiyyətlə, rəqabətə davam gətirməyəcək.

İxracaya yönəlmək isə artıq daha ciddi tələblər deməkdir. Bu, beynəlxalq standartlara uyğun istehsal, yüksək keyfiyyət, sertifikatlaşdırma və müasir texnologiyaların tətbiqi deməkdir. Yeni yerli istehsal, sadəcə, "istehsal etmək" deyil, həm də global bazarda rəqabətə davam gətirə biləcək məhsul ortaya qoymaq anlamına gəlir.

Bu gün müşahidə etdiyimiz realıq isə ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda satılan bir çox dərman preparatları istehsal olunduqları ölkələrlə müqayisədə dəfələrlə baha qiymətə təklif olunur. Eyni dərmanı Türkiyədə daha ucuz qiymətə əldə etmək mümkün olduğu halda, yerli bazarda onun daha bahalı olması id-xaldan asılılığın və bazar me-

Ən çox dərman aldığımız ölkələr: bəs "Made in Azərbaycan"?

Ötən il müxtəlif xarici ölkələrdən təqribən 196 milyon qutu dərman vasitəsi idxal edilib

Azərbaycanda 11,3 milyon manat dəyərində dərman istehsal edilib. Azərbaycanda bir neçə əzəçiliq istehsalatı quraşdırılır. Bunu səhiyyə naziri Teymur Musayev jurnalistlərə açıqlamasında deyib. Nazir vurğulayıb ki, layihəyə görə, burada dərman vasitələrinin hazırlanması nəzərdə tutulur. Yeri gəlmişkən, Azərbaycanda istehsal edilən dərmanların siyahısı da yayılmışdı.

Mütəxəssislərə görə, Azərbaycanda dərman istehsalına başlanılması bizə bir çox üstünlüklər qazandıracaq: dərmanlar ölkə daxilində yüksək keyfiyyət və müvafiq standartlara uyğun şəkildə istehsal olunacaq, əhalinin istənilən təbəqəsi üçün əlçatan olacaq, gözlənilməz pandemiya zamanı kifayət qədər ehtiyat dərman bazası olacaq və ən əsası yüksək keyfiyyət, sərfəli qiymətlə təklif olunacaq.

Eyni zamanda ölkə daxilində istehsal edilən dərmanların "Made in Azərbaycan" brendi altında digər ölkələrə ixracı və tanınması da iqtisadi baxımdan kifayət qədər uğurlu olacaq.

Amma xarici ölkələrdən asılılığı azaltmaq üçün hansı işlər görülməlidir?

Mövzu ilə bağlı Bakı Ağ-

savət"a danışib: "Çünki dərman vasitələrinin çeşidi son dərəcə genişdir və Azərbaycan kimi təxminən 10 milyon əhalisi olan bir ölkə üçün bütün bu spektri daxilə istehsal etmək həm iqtisadi, həm də texnoloji baxımdan məqsəduyğun deyil. Daha doğru yanaşma ondan ibarətdir ki, ölkə daxilində daha çox tələbat olan, strateji əhəmiyyət daşıyan və geniş istifadə edilən dərmanların istehsalına üstünlük verilsin. Bu zaman həmin dərmanların keyfiyyəti yüksək olmalı, beynəlxalq standartlara cavab verməli və qiymət baxımından əhali üçün əlçatan olmalıdır. Yalnız bu halda yerli istehsal real alternativə çevrilə və insanlar tərəfindən xarici brendlərlə müqayisədə üstün tutula bilər.

Eyni zamanda yerli istehsalın iqtisadi cəhətdən səmərəli olması üçün onun yalnız daxili bazarla məhdudlaşması vacibdir. "Made in Azərbaycan" brendi altında istehsal olunan dərmanların xarici bazarlara çıxışı təmin edilməlidir. Əks halda, kiçik bazar həcmi səbəbindən bu sahəyə qoyulan investisiyalar gözləniləndən daha artıq xərc tələb edə və özünü doğrultmaya bilər. İxrac imkanlarının genişləndirilməsi isə

tehsal etmir. Bəzi dərmanların istehsalı yüksək texnologiya, böyük maliyyə resursları və geniş bazar tələb edir. Bu səbəbdən bir sıra dərmanların müəyyən ölkələrdə istehsal olunaraq digər ölkələrə ixrac edilməsi qlobal əməkdaşlığın təbii nəticəsidir".

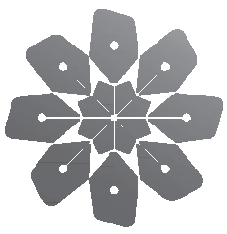
İqtisadçı Eldəniz Əmirov qeyd edib ki, xarici ölkələrdən asılılığın azaldılması üçün təbii olaraq ilk növbədə yerli istehsalın qurulması zəruridir: "Əsas sual isə budur: yerli istehsal necə formalaşdırmaq olar? Bu məsələ təkcə dərman sektoruna aid deyil, istənilən məhsul üzrə idxaldan asılılığı azaltmağın yeganə real yolu məhz daxili istehsalın təmin olunmasıdır. Lakin bu prosesin necə həyata keçirilməsi xüsusi yanaşma və mərhələli strategiya tələb edir. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda realıqda bu istiqamətdə bir neçə paralel yol izlənilə bilər və ilkin mərhələdə bunlar daha çox "başlanğıc gücü" rolunu oynamalıdır. Çünki qısa və orta müddətdə ölkədə böyük miqyaslı, tam döviyyəli dərman istehsalının qurulması real görünür. Bu, həm yüksək texnologiya, həm ciddi investisiya, həm də uzunmüddətli elmi baza tələb

müxtəlif ölkələrlə, xüsusilə Türkiyə ilə birgə müəssisələrin yaradılması daha real və praktik variant kimi görünür. Hindistan da dərman sənayesində böyük oyunçudur, lakin coğrafi, logistik və digər amillər baxımından Türkiyə şirkətləri ilə əməkdaşlıq daha əlçatan və effektiv ola bilər. Bu cür orta müəssisələr vasitəsilə həm texnologiya transferi baş verər, həm də yerli kadr potensialı formalaşar.

Digər bir istiqamət isə artıq bəzi sahələrdə tətbiq olunan modelin dərman sektoruna da gətirilməsidir. Bu modelə əsasən, məhsullar xaricdən gətirilir, lakin ölkə daxilində qablaşdırılır və müəyyən emal prosesindən keçirilərək yerli məhsul kimi bazarı çıxarılır. Dərman sahəsində bu yanaşma daha həssas olduğuna görə, əlbəttə ki, ciddi nəzarət, keyfiyyət standartları və güclü monitoring mexanizmləri tələb edir. İnzi-bati nəzarət sisteminin gücləndirilməsi burada əsas şərtlərdən biridir. Ümumilikdə isə bu sahə dövlətin iqtisadiyyata daha aktiv müdaxilə etməli olduğu strateji istiqamətlərdən biridir. Çünki burada təkcə iqtisadi maraqlar deyil, həm də tibbi, sosial və ekoloji faktorlar mövcuddur. Ən əsası isə insan amili - vətəndaşların sağlamlığı dayanır. Dərman təminatı hər bir ölkənin milli təhlükəsizliyi ilə birbaşa bağlı olan məsələdir və bu baxımdan dövlətin rolu həlledicidir".

Eldəniz Əmirov həmçinin qeyd edib ki, nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan böyük bazara malik ölkə deyil, bu səbəbdən burada qurulacaq istənilən dərman istehsalı müəssisəsi yalnız daxili bazara həsablansa, uzunmüddətli perspektivdə dayanıqlı ola bilməz: "Belə müəssisələr mütləq ixrac yönümlü strategiya əsasında fəaliyyət göstərməlidir. İxrac potensialı nəzərə alınmadan qurulan istehsal sahəsi ya subsidiyalardan asılı vəziyyətə düşəcək, ya da, ümumiyyətlə, rəqabətə davam gətirməyəcək.

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

**Gənc nəslin milli mənlilik şüurunun
inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik
hisslərinin tərbiyəsi**

Müasir dövrdə dövlətlərin davamlı inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin qorunması birbaşa insan kapitalının səviyyəsindən, xüsusilə də gənc nəslin formalaşmasından asılıdır. Qloballaşan dünyada texnologiyaların sürətli inkişafı, əmək bazarının dinamik dəyişməsi və yeni çağırışlar gənclərlə bağlı siyasətin əhəmiyyətini daha da artırır. Bu baxımdan Azərbaycanda həyata keçirilən gənclər siyasəti yalnız bu günün deyil, həm də gələcəyin təminatı kimi qiymətləndirilir. Gənclərin sağlam ruhda böyüməsi, milli-mənəvi dəyərlərə bağlı olması, eyni zamanda müasir bilik və bacarıqlara yiyələnməsi dövlətin prioritet istiqamətlərindən biridir.

Eyni zamanda müasir cəmiyyətlərdə gənclərin yalnız peşəkar bacarıqlarının deyil, həm də sosial məsuliyyət hissinin, vətəndaş mövqeyinin və milli kimlik şüurunun formalaşdırılması vacib hesab olunur. Bu baxımdan gənclər siyasəti təkcə təhsil və məşğulluq məsələlərini əhatə etmir, həm də onların sosial inteqrasiyası, vətəndaş fəallığı və dəyərlər sisteminin formalaşdırılması kimi istiqamətləri də özündə birləşdirir. Dövlətlər üçün əsas çağırışlardan biri məhz bu sahələr arasında balansın qorunmasıdır.

Digər mühüm məqam əmək bazarı ilə təhsil sistemi arasında uyğunluğun təmin edilməsidir. Bir çox ölkədə müşahidə olunan əsas problemlərdən biri gənclərin aldıkları təhsillə real əmək bazarının tələbləri arasında uyğunsuzluqdur. Bu isə həm işsizliyin artmasına, həm də ixtisaslı

kadr çatışmazlığına səbəb olur. Ona görə də müasir yanaşmalar gənclərin erkən mərhələdən düzgün istiqamətləndirilməsini, onların maraq və bacarıqlarına uyğun ixtisas seçiminin təşviq olunmasını vacib sayır. Xüsusilə texniki və tətbiqi sahələrə marağın artırılması, peşə təhsilinin nüfuzunun yüksəldilməsi və praktiki bacarıqların inkişafı bu istiqamətdə prioritet məsələlər sırasındadır.

Bununla yanaşı, beynəlxalq təhsil imkanlarının genişlənməsi də gənclərin inkişafına mühüm təsir göstərir. Xarici təcrübə, fərqli təhsil mühitləri və multikultural mühitdə formalaşan bacarıqlar gənclərin dünyagörüşünü genişləndirir, onların global əmək bazarında rəqabət qabiliyyətini artırır. Lakin bu prosesin effektiv olması üçün əldə olunan bilik və təcrübənin sonradan milli inkişaf maraqları çərçivəsində tətbiqi də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Beləliklə, müasir mərhələdə gənclər siyasəti kompleks və çoxşaxəli yanaşma tələb edən sahə kimi çıxış edir. Burada təhsil, məşğulluq, sosial inkişaf və dəyərlər sistemi bir-biri ilə sıx bağlı şəkildə nəzərdən keçirilməlidir. Bu istiqamətdə atılan addımlar yalnız qısa müddətli nəticələrə deyil, uzunmüddətli strateji hədəflərə xidmət etməlidir.

Milli Məclisin deputatı

Milli şüur, vətənpərvərlik

YENİ ÜSAVAT
N 11 (8860) 18 mart 2026

İnsan kapitalından milli gücə: gənclər siyasətinin rolu

Müasir mərhələdə gənclər siyasəti kompleks və çoxşaxəli yanaşma tələb edən sahə kimi çıxış edir

genci təhsil üçün xarici ölkələrə göndərilir. Bu gün ən önəmli məsələlərdən biri düzgün ixtisas seçimi, gənclərin müxtəlif sahələrdə iştiraklılığının təmin edilməsidir. Bu məsələdə gənclərin üzərinə böyük vəzifə düşür. Əvvəlki illərdə gənclər humanitar sahələrə maraq göstərirdilər. Hazırda isə yeni yanaşmanın şahidi oluruq. Texniki fənlərə maraq artıb. Hesab edirəm ki, bu sahədə hər birimizin - dövlət qurumlarının, valideynlərin üzərinə böyük vəzifə düşür. Gənclər tələbat olan sahələrə yönəlməlidirlər. Azərbaycanda gənclərin formalaşması üçün dövlət tərəfindən bütün işlər uğurla həyata keçirilir".

Millət vəkili hesab edir ki, gənclər təkcə ali təhsilə yox, eyni zamanda peşə təhsilinə də yönəlməlidirlər: "Bəzi hallarda valideynlər övladlarını özlərinin arzu etdikləri yönəltməyə çalışırlar. Odur ki, gənclər ixtisas seçimində diqqətli olmalıdırlar. Valideynlər də övladlarına düzgün istiqamət verməlidirlər. İş yerləri, imkanlar kifayət qədərdir. Gənclər bu imkanlardan doğru yararlanmalıdırlar".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Nigar HƏSƏNLİ

Uşağını döyən valideynin cərimələnməsinə etiraz Deputat: "Bu maddə faktiki olaraq valideynlərlə uşaqlar arasındakı münasibətləri zəiflədə bilər"

Deputat tərbiyə etmək məqsədilə uşağa qarşı fiziki zorakılıq edən valideyn və müəllimin 200 manatadək cərimələnməsini özündə əks etdirən "İnzibati Xətalər Məcəlləsinə təklif edilən yeni - 525-1-ci maddədə" layihəsinə qarşı çıxıb.

Bunu Milli Məclisin martın 17-də keçirilən plenar iclasında **deputat Nigar Arpadari** bildirib. O qeyd edib ki, müzakirə edilən dəyişiklik ölkə üçün təhlükəlidir: "Güclü ailə bizim milli kimliyimizin əsasını təşkil edir. Məsələ ondadır ki, bu maddə faktiki olaraq "Pandora qutusu"nu açıb və ailə bütövlüyünün, valideynlərlə uşaqlar arasındakı münasibətlərin zəifləməsinin başlanğıcına çevrilə bilər. Bu sahədə onsuz da problemlərimiz var və onları həll etmək lazımdır. Daha da dərinləşdirmək yox. Bəli, deyə bilərsiniz ki, 80-ci illərdən etibarən Avropada və bir sıra Qərb ölkələrində bu qanunlar qəbul olunur və bir çox ölkələr qoşulubdur. Amma həmin ölkələrin siyahısına baxsanız, onların əksəriyyətində demoqrafik vəziyyət ağır olduğunu görürsünüz. Həmin ölkələrin ailələrində olan neqativ halların yaranmasında belə qanunların kifayət qədər böyük rolu var. Bu proses qonşulara, müəllimlərə, uşaq qohumlarına, valideynlərin uşaqlara fiziki və ya psixoloji təzyiq göstərdiyi barədə polisə, sosial xidmətlərə müraciət etmək imkanı verən qanunlarla başlayıb".

Deputat deyib ki, heç kim sübut edə bilməz ki, bunlar real fayda gətirir: "Məsələn, bu gün Kaliforniyada məktəbdə valideynin xəbərlənmədən uşağa antidepresantlar təyin oluna bilər, hətta ona gender dispariyəsi diaqnozu qoyularaq cinsiyyət dəyişdirmə proseduru başlanıla bilər və əgər siz valideyn olaraq buna etiraz etsəniz, hətta həbs riski ilə üzləşə bilərsiniz. Avropanın bəzi ölkələrində isə sosial xidmətlər hesab etsə ki, siz uşağınıza hansısa standartlara uyğun olmayan dəyərlər təbii verirsiniz - məsələn, verdiyiniz tərbiyə onlarda çox məşhur olan cinsi azlıqlara münasibətdə tolerantlıq prinsiplərinə uyğun deyil - onda bu halda siz valideynlik hüququnu itirə bilərsiniz".

Deputat qeyd edib ki, o bu sözləri qorxutmaq üçün

demir, bunlar reallığı özündə əks etdirən faktlardır: "Qeyd etdiyim nümunələrdə olan proseslərə vaxtilə bu kimi qanunlar yol açıb. Dünyada böyük ideoloji mübarizə gedir və ənənəvi ailə institutu bu mübarizənin hədəflərindən biridir. Bu cür qanun isə bir növ aldadıcı mexanizm rolunu daşıyır. O, uşaqların hüquqlarının qorunması illüziyasını yaratmaq üçün belə təqdim olunur. Lakin əslində sağlam ailələrin uşaqlara verdiyi qorumanı zəiflətməyə və dağıtmağa gətirib çıxarır. Təbii ki, mən uşaqlara qarşı fiziki cəzanın qəti əleyhinəyəm. Biz tərbiyə məqsədi ilə fiziki cəzalara qarşı mübarizə aparmalıyıq. Amma bunu belə problemli qanunla

nu qəbul etməklə deyil, insanların maarifləndirilməsi yolu ilə etməliyik".

Nigar Arpadari qeyd edib ki, layihədə psixoloji cəza anlayışı da var, lakin bunun kimlər tərəfindən müəyyən ediləcəyi də sual atındadır: "Bunu kim müəyyən edəcək? Dövlət minlərlə psixoloq işə götürməlidir ki, valideynlər uşaqlara psixoloji təzyiq göstərib göstərmədiyini yoxlasın? Tərbiyənin harada bitdiyini və psixoloji təzyiqin başladığını necə müəyyən etmək olar? Bu müddət praktikada icrası çox çətin olan və müxtəlif sui-istifadələrə yol açan bir yanaşmadır. Digər tərəfdən, fiziki zorakılığa görə cinayət məsuliyyəti artıq mövcuddur və heç kim valideynləri bu məsuliyyətdən azad etmir. Uşaqları döymək olmaz, bu aydındır. Lakin bunun üçün başqa yollar axtarmaq lazımdır və beynəlxalq lobbı qruplarının təşviq etdiyi mexanizmlərə düşünmədən qoşulmaq düzgün deyil. Belə yanaşmanın tətbiq olunduğu ölkələrdə nəticələr göz qabağındadır. Qərb ölkələrində ailə və uşaq siyasəti sahəsində vəziyyət yaxşılaşdırılıb, əksinə, mürəkkəbləşir. Əgər belədirsə, niyə biz onların yolu ilə getməliyik? Mən bunu həm deputat, həm ana kimi deyirəm".

□ **"Yeni Müsavat"**

MUSAVAT

Son səhifə

N 11 (8860) 11 mart 2026

Boşanmaların 47 faizinin səbəbi belli oldu: britaniyalı həkimdən şok faktlar

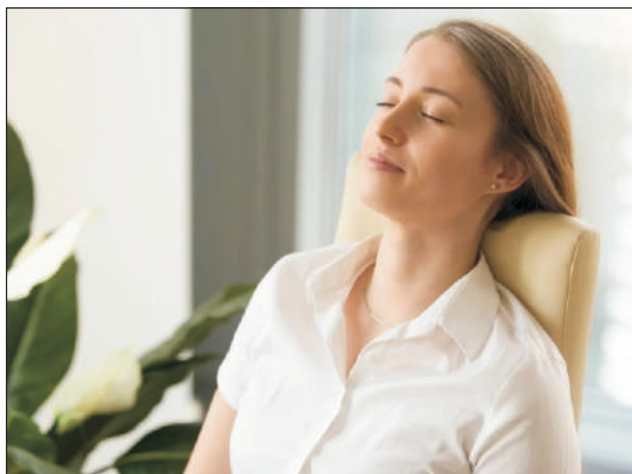
“Boşanmaların demək olar ki, yarısı - təxminən 47 faizi xoruldama səbəbindən baş verir”. Bu maraqlı nəticə britaniyalı həkim Sonya Şamotskinin apardığı araşdırmadan sonra ortaya çıxıb. Mütəxəssisin sözlərinə görə, xoruldama tərəflərin bir-birindən emosional uzaqlaşmasına səbəb olur: “Nəticədə ər-arvad ayrı-ayrı otaqlarda yatmağa başlayırlar. Bu yaxınlarda boşanmış 2 000 britaniyalı arasında keçirilən sorğuya əsasən, xoruldama və ya yuxu pozğunluğundan əziyyət çəkənlərin dördü üçü ayrı otaqlarda yatıb. Onların 85 faizi isə bu vəziyyətin boşanma qərarına birbaşa təsir etdiyini bildirib”.

Şamotski vurğulayıb ki, xoruldama münasibətlərin təməlini sarsıdan dağıdıcı qüvvədir: “Bir çox cütlük üçün tərəf müqabilinin ayrı otağa köçməsi dərin emosional özgələşmənin başlanğıcı deməkdir. Fiziki təmasdan məhrum olan cütlüklər zamanla bir-birinə yad insanlara çevrilirlər”.

Həkim əlavə edib ki, müasir tibb bu problemi qısa zamanda həll etmək imkanına malikdir və xoruldamanın müalicəsi yüksək effekt verir.

“Lakin ər-arvad boşanma həddinə çatdıqda, aradakı emosional məsafəni bərpa etmək çox vaxt qeyri-mümkün olur. Halbuki ilkin problem sadəcə sakit yuxu ehtiyacından ibarət idi”, - deyər mütəxəssis xəbərdarlıq edib.

Stresi saniyələr içində yox edən məşqlər

Beynəlxalq balet və dartınma studiyaları şəbəkəsi “LE-VITA”nın baş məşqçisi Akulina Baxturina stresi dərhal aradan qaldıran ən effektiv məşqləri açıqlayıb. Mütəxəssis bu barədə “Lenta.ru”ya müsahibəsində danışıb. A.Baxturina bildirib ki, “SOS-məşqlər” adlanan bu hərəkətlər mətbəxdə, ofisdə və ya tıxaqda - bir sözlə, istənilən yerdə yerinə yetirilə bilən sürətli və sadə üsullardır. Onların məqsədi ritmik hərəkətlər və düzgün nəfəsalma texnikası vasitəsilə sinir sistemini sakitləşdirmək, özəle gərginliyini azaltmaq, ürək döyüntüsünü tənzimləmək və zehni rahatlatmaqdır.

Hindistanda qərribə hadisə: inadkar ar ölmüş hesab edilən arvadını “dirildib”

Hindistanda həkimlərin öldüyünü güman etdiyi 33 yaşlı Komal Camvar onun ölümü ilə barışmayan fədakar həyat yoldaşı sayəsində yenidən həyata qayıdıb. Peşəsi elektrikçi olan kişi xəstəxanada həyat yoldaşına 35 dəqiqə ərzində süni nəfəs verib. Nəticədə, qadın qəfildən yenidən nəfəs almağa başlayıb.

Komal Camvarın sözlərinə görə, hər şey ayağındakı sadə bir uyuşma ilə başlayıb. Həkimlər əvvəlcə bunun adi qıcılma olduğunu düşünsələr də, qadının vəziyyəti sürətlə pisləşib. Ona iflicə səbəb olan nadir Qi-yen-Barre (Guillain-Barre) autoimmun sindromu diaq-

nozu qoyulub. Müalicə üçün bahalı iynələr tələb olunurdu. Ailə böyük çətinliklə vəsait tapsa da, iynələr vurulduqdan sonra Komalın bədənini tamamilə iflic olub və nəfəsi dayanıb. Həkimlər qadının öldüyünü elan edərək cəsədin morqa aparılmasına göstəriş veriblər.

Məşqçi xüsusilə üç nəhiyəyə - çiyin qurşağına, nəfəsalmağa və gövdə əzələlərinə diqqət yetirməyi tövsiyə edir. Onun sözlərinə görə, stres orqanizmdə özünü daha çox çiyinlərin gərginləşməsi, çənənin sıxılması və ya qamətin əyilməsi şəklində büruzə verir.

Gərginliyi azaltmaq üçün tətbiq edilə biləcək sadə texnikalara aşağıdakılar daxildir:

1. Düzgün duruş: Baş yuxarı qaldırarkən ayaqları yerə möhkəm basmaq və dərin nəfəs almaq;
2. Çiyin hərəkətləri: Çiyinləri geriye doğru çəkərək gərginliyi atmaq;
3. Yüngül aktivlik: Bədəni yüngülcə yelləmək və ya yerində çömbəlib-qalxma hərəkətləri etmək.

Lakin “Mata Vaishno Devi” məbəbində elektrikçi işləyən həyat yoldaşı buna inanmaqdan imtina edib. O, ümidini itirmədən arvadına süni nəfəs verməyə başlayıb və bunu fasiləsiz 35 dəqiqə davam etdirib. Bir müddət sonra qohumları Komalın yenidən nəfəs aldığını eşidiblər.

Qadın təcili olaraq başqa xəstəxanaya köçürülüb. Orada məlum olub ki, əvvəlki müalicə səhv tətbiq edilib və az qala onun ölümünə səbəb olacaqmış. Komal doqquz ay yataqda iflic vəziyyətində qalsa da, həyat yoldaşının, qayınanasının və fizioterapevtin gündəlik qayğısı nəticəsində bir neçə ildən sonra yenidən ayağa qalxmıqı bacarıb. Hazırda Komal Camvar tam sağlamdır və müstəqil hərəkət edir. O bildirir ki, ailəsinin sevgisi və övladlarını böyütmək arzusu onu yenidən həyata bağlayıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * Ulduz balığı kəsildiyi təqdirdə qollarını bərpa edə bilər. Əslində denizyıldızı tək qolundan bütün yeni bədən yetişdirə bilər.
- * İmperator pinqvinləri bir nəfəslə demək olar ki, 30 dəqiqə dalış edə bilirlər.
- * Mantislər başlarını 180 dərəcə çevirə bilirlər.
- * Qütb ayları ovlarının iyini 30 kilometr uzaqdan hissə edə bilirlər.
- * Kolibrilər havada qalmaq üçün saniyədə 80 dəfə qanad çırpırlar. Yaquət boğazlı kolibri saniyədə 200 döyüntü sürətinə çatır.
- * Delfinlərin də insanlar kimi şəxsi adları var. Onlar bir-birlərini öz adları ilə çağırırlar, bu, yüksək səsli qışqırıqlardır.
- * Ən sürətli üzən dəniz heyvanı yelkən balığıdır. Qurudakı ən sürətli heyvan çitadır. Hər iki heyvanın maksimal sürəti saatda təxminən 110 kilometrdir.
- * İlanlar dilləri ilə iyi hiss edir. Onlar bəzən dillərini çıxarı və qoxu molekullarını toplayırlar. Daha sonra ağızlarının üstündə Jacobson orqanı adlı orqanla bu molekulları analiz edirlər.

Parisdə fırıldaqçı təqaüdçünün yarım milyon avroluq qızılını ələ keçirib

Fransanın paytaxtı Parisdə özünü “etibarlı bankın kuryeri” kimi təqdim edən şəxs yaşlı qadından ümumi dəyəri 530 min avro olan dörd qızıl külçə oğurlayıb. Bu barədə “Le Parisien” qəzeti məlumat yayıb. Polisin keçirdiyi əməliyyat nəticəsində qızıl külçələri satmağa çalışan şübhəli şəxs saxlanılıb. Araşdırma zamanı məlum olub ki, 80 yaşlı qadın investisiya məqsədilə qızıl aldıqdan dərhal sonra fırıldaqçı ona zəng edib. O, külçələri “etibarlı depozit qutusu yerləşdirmək” bəhanəsi ilə qadından təhvil alıb. Bildirilib ki, son vaxtlar Fransada özlərini bank əməkdaşı və ya polis kimi təqdim edərək yaşlı insanları qarət edən fırıldaqçıların sayı artır.

Divanda yatmaq yuxunu pozur

Çarpayı əvəzinə divanda yuxuya getmək vərdisi yuxu keyfiyyətinə ciddi mənfi təsir göstərir. Bu barədə somnoloq (yuxu mütəxəssisi) Saema Tahir və terapevt Enni Miller “HuffPost” nəşrinə müsahibələrində xəbərdarlıq ediblər. Saema Tahir

qeyd edib ki, ilk baxışdan zərərsiz görünən bu vərdisi çox vaxt əlverişsiz bədən pozasına, bel və boyun nahiyyəsində gərginliyə səbəb olur. Bu isə yuxunun səthi olmasına və gecə boyu tez-tez oyanmalara gətirib çıxarır. “Hətta divan rahat görünərsə belə, onun üzərində müntəzəm yatmaq tədricən yuxu dövrünü (siklini) poza və orqanizmin tam bərpa olunmasına mane ola bilər”, - deyər həkim bildirib.

Terapevt Enni Millerin sözlərinə görə, qonaq otağındakı artıq işıq və səs-küy yuxu keyfiyyətini daha da pisləşdirir. Bununla belə, mütəxəssislər vurğulayırlar ki, pozulmuş yuxu rejimini bərpa etmək mümkündür. Bunun üçün S.Tahir divanda yuxuya gedənlərə oyandıqdan sonra mütləq yatağına keçməyi məsləhət görür. Bu üsulla beyin tədricən yenidən yataq otağında yatmağa uyğunlaşır.

İspaniyada qədim Roma dövrünə aid maraqlı tapıntı

İspaniyanın Saraqosa şəhərində aparılan arxeoloji tədqiqatlar zamanı antik Roma dövrünə aid körpü qalıqları aşkar edilib. Tədqiqatçıların fikrincə, bu tapıntı tarixi Kesariyaqusta şəhərini su ilə təmin edən qədim şəbəkənin mühüm elementlərindən biridir. Qədim artefaktlar San-Migel meydanındakı tikinti işləri zamanı tapılıb. Mütəxəssislər tapıntının eramızın I əsrinə aid olduğunu ehtimal edirlər. Aşkar edilən bu mühəndislik obyektı Huerva çayından yaşayış məntəqəsinin hündür hissələrinə su daşıyan akveduk (su ötürücüsü) və sifon funksiyasını yerinə yetirib. Saraqosa Şəhər Bələdiyyəsinin Arxeologiya İdarəsinin rəhbəri Xose Xuan Domingo bildirib ki, bu kəşf Roma dövründəki şəhərsalma prosesləri və suyun paylanması haqqında qiymətli məlumatlar təqdim edir.

Mütəxəssislər vurğulayırlar ki, sözügedən nadir hidravlik qurğu antik dövrün mühəndislik şəbəkələrini daha dərindən öyrənməyə, həmçinin tarixi şəhərlərdə suyun nəqli sistemində aydınlıq gətirməyə şərait yaradacaq.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, “Son dakika” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500